

Nr 44.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om utredning angående ändringar i gällande lagstiftning om registrering av brott och förseelser.

Första lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 3 i första kammaren av herr *Schlyter* samt nr 13 i andra kammaren av herr *Hedlund* i Östersund. I motionerna, vilka äro likalydande, yrkas

»att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig utredning om erforderliga lagändringar till individens skydd mot ett överdrivet registreringsväsende rörande brott och förseelser samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda».

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionerna från strafflagberedningen, kungl. fångvårdsstyrelsen, överbefälhavaren, kungl. krigshovrätten, statens kriminaltekniska anstalt, kungl. kontrollstyrelsen, kungl. generaltullstyrelsen, kungl. socialstyrelsen, statens utlänningskommission och Sveriges riksbank. Därjämte har utskottet berett Svenska skyddsförbundet, föreningarna Sveriges landsfogdar och Sveriges landsfiskaler ävensom Svenska landskommunernas förbund tillfälle yttra sig över motionerna.

Den i motionerna föreslagna utredningen har tillstyrkts av strafflagberedningen, fångvårdsstyrelsen, kriminaltekniska anstalten, generaltullstyrelsen och skyddsförbundet. I tillstyrkande riktning hava krigshovrätten och ledamoten av socialstyrelsen, byråchefen von Hofsten uttalat sig. Föreningen Sveriges landsfogdar och riksbanken hava förklarat, att de icke hade anledning till erinran mot den begärda utredningen. Socialstyrelsens flesta ledamöter hava uttalat, att de icke funne utredningen vara särskilt angelägen för socialvårdens vidkommande, men tillagt, att de å andra sidan icke hade någon anledning att motsätta sig densamma. Föreningen Sveriges landsfiskaler har förklarat, att skäl icke föreläge att företaga den påyrkade utredningen, såvitt tidningen Polisunderrättelser anginge, men att föreningen beträffande övrig med motionerna avsedd registrering icke hade något att erinra mot den föreslagna utredningen. Kontrollstyrelsen har föreslagit, att motionerna, såvitt de avse kontrollstyrelsens verksamhetsområde, icke måtte föranleda någon annan åtgärd än ett uttalande, att 1944 års nykterhetskommitté vid fullgörandet av sitt uppdrag borde beakta vad i motionerna i nämnda avseende anförts. Överbefälhavaren, utlänningskommissionen och Svenska landskommunernas förbund hava icke tagit ställning till motionärernas yrkande.

I den följande redogörelsen kommer utskottet först att återgiva vissa i motionerna och yttrandena framförda allmänna synpunkter. Därefter redovisas i skilda avdelningar bestämmelser och uttalanden rörande varje särskilt här ifrågakommande register. I den mån innehållet i motionerna icke återgives sålunda får utskottet hänvisa till motionerna.

Allmänna synpunkter.

Motionärerna anföra bland annat:

»Vikten av att ha tillgång till uppgifter om brott och straff är väsentligt överskattad. Straffregistreringen har egentligen tillkommit för att möjliggöra tillämpningen av straffrättens återfallsregler. Att plocka registren på uppgifter om klientens tidigare tråkigheter kan i många fall få en annan verkan än den önskvärda. Socialvård är i första hand hjälp och bistånd. Det är möjligt att hjälpa utan tillgång till straffregister. Det är till och med farligt att titta i registret. Det kan ge en förutfattad mening, som inte är befogad.

När man skall undersöka en människas levnadshistoria, kan det vara av betydelse att veta när och under vilka omständigheter symtom på asocialitet tidigare visat sig. Ett register kan ge anvisning om vad som bör utredas. Jag vänder mig därför inte mot att det förekommer en viss registrering. Men jag vill göra gällande att den blivit alldeles för omfattande, att man använder sig av uppgifterna i obetydliga sammanhang och att man ofta grundar negativa värderingar enbart på registeranteckningar.

Hur bot skall kunna rådås på de anförda olägenheterna kräver en ingående undersökning av de olika registreringskravens legitimitet och av möjligheten att omgärda registreringen med sekretessbestämmelser. Det primära syftet med publikationen Polisunderrättelser — samhällets skyddande mot farliga förbrytare — får naturligtvis inte åsidosättas. Det bör emellertid undersökas, om icke uppgifterna till Polisunderrättelser kunna väsentligen begränsas. Om det enligt lag gällande förbudet att meddela intyg ur straffregistret annat än i vissa snävt begränsade fall är välgrundat och bör upprätthållas, bör tydligen samma princip tillämpas även på andra liknande register som kunna vara erforderliga för särskilda allmänna ändamål. Bestämmelser angående registrens begagnande äro sålunda av nöden. Ett ståndpunktstagande till registreringsverksamhetens omfång och till rätten att på grundval av registren utfärda intyg kan emellertid icke ske utan en allsidig utredning av registreringsbehovet. Denna utredning bör bl. a. avse möjligheten att minska omfattningen av registreringen i fängvårdsstyrelsens straffregister såvitt angår ungdom och över huvud taget för villkorligt dömda, att begränsa den tidrymd under vilken uppgifter från straffregistret skola upptagas på utdrag av registret, att minska straffregistreringen i Polisunderrättelser samt att eljest vidtaga åtgärder som förebygga att den lagfästa sekretessen kring brott och straff åsidosättes genom att de direkt utan tillräckliga skäl införas i särskilda register eller genom att uppgifter och anteckningar från

sådana register utan bärande skäl utlämnas eller införas på andra handlingar.»

• *Strafflagberedningen yttrar:*

De i motionerna berörda förhållandena äro utan tvivel förtjänta av allvarlig uppmärksamhet. Härvid göra sig gällande olika synpunkter, som i viss mån stå i strid med varandra. Sålunda är det obestriddigt att strafflagstiftningens moraltbildande och eljest från brott avhållande verkan kräver att lagens upprätthållande i rättstillämpningen blir bekant för allmänheten. Det kan även i vissa fall vara av värde att möjlighet finnes att erhålla kännedom om att en individ begått brott så att man kan skydda sig mot rättskränkningar av honom. Å andra sidan är det angeläget att de som dömts för brott och i synnerhet de, som undergått straff, icke möta hinder vid sina strävanden att återanpassa sig i samhället såsom laglydiga medlemmar på grund av att obehöriga erhålla kännedom om brott och bestraffningar.

Åtskillig kunskap om sådana förhållanden sprides genom meddelanden man och man emellan. I äldre tider, då befolkningen var mindre talrik och mera stationär, lærer denna nyhetsförmedling ha varit ganska effektiv. Ännu lär det för dömda, som intagit en mera framskjuten samhällsställning, vara så gott som omöjligt att hemlighålla de påföljder som drabbat deras felsteg.

Tidigare ansågs det vara en uppgift för lagstiftningen och myndigheterna att verka för spridande av kännedom om domar i brottmål och verkställighet av dem. Denna ståndpunkt har emellertid övergivits av den senare svenska strafflagstiftningen, som avskaffat vanfrejd och liknande personliga straffpåföljder. Vissa straffrättsliga bestämmelser — t. ex. om verkan av återfall i brott, om villkorlig dom och villkorlig frigivning — kräva emellertid för sin tillämpning viss registrering av domar och straff. En sådan sker ock, i första hand genom straffregistret och numera även genom centrala fångregistret.

Å ena sidan är det tydligt, att en viss registrering är nödvändig till tjänst för de samhällsorgan, som hava att övervaka eller rättleda de enskildas livsföring. Å andra sidan är det obestriddigt att vetskapen om att vara registrerad kan innebära ett obehag och i vissa fall — särskilt för dem som dömts för brott och undergått straff och som få detta antecknat — rent av utgöra ett lidande, samt att den kännedom som från registren kan spridas om domar och straff i särskilda fall kan vålla individerna allvarliga svårigheter. — Det synes uppenbart, att den registrering som kan finnas erforderlig bör anordnas så att olägenheterna av densamma bliva så små som möjligt. På grund härav synes registreringsväsendet böra underkastas en översyn därvid bland annat bör tillses följande: så få register som möjligt föras angående enskildas personliga förhållanden; endast sådana uppgifter — i synnerhet angående brott och straff — antecknas som äro absolut nödvändiga; anteckningar, som ej längre behövas för därmed avsett ändamål, böra utan dröjsmål förstöras eller eljest utplånas; varje register användes endast för det ändamål, varför det inrättats, så att intyg på grund därav alltså icke utlämnas för andra ändamål, vare sig till myndigheter eller enskilda; registrens sekretess garanteras genom klara bestämmelser med förbud under straffansvar icke blott mot offentliggörande i tryck o. d. utan även mot varje obehörigt yppande av deras innehåll.

På grund av det anförda får strafflagberedningen tillstyrka att en sådan utredning, som i motionerna avses, måtte komma till stånd.

I *fångvårdsstyrelsens* yttrande göres inledningsvis dessa allmänna överväganden:

I nutida svensk kriminalpolitik är det en viktig princip att söka förebygga återfall i brott genom att främja de dömda brottslingarnas resocialisering. Denna grundsats har kommit till uttryck genom reformer på såväl straffsystemets som straffverkställighetens område. Den villkorliga domens införande motiverades bl. a. med önskvärdheten att undvika de ogynnsamma biverkningar av social natur, som enligt vad erfarenheten visar äro förbundna med frihetsstraff. Vid den villkorliga domens fortsatta utbyggnad har man sökt skapa möjligheter att genom positiva åtgärder av hjälpare och stödjande natur underlätta de dömdas inordnande i samhället och arbetslivet. Liknande synpunkter ha föranlett införandet av ungdomsfängelse och andra särskilda former av anstaltsbehandling, som lägga särskild vikt vid den dömdes uppföstran och utbildning samt äro förbundna med obligatorisk eftervård. Även de ordinära frihetsstraffen verkställas numera på ett sätt, som direkt tager sikte på de dömdas resocialisering. I 24 § lagen den 21 december 1945 om verkställighet av frihetsstraff m. m. stadgas, bl. a., att intagen skall sysselsättas med lämpligt arbete och i övrigt erhålla sådan behandling att hans anpassning i samhället främjas, samt att skadliga verkningar av frihetsförlusten — därmed avses enligt förarbetena främst menliga biverkningar av social och ekonomisk natur — såvitt möjligt skola förebyggas. Jämlikt 40 § samma lag åligger det styresman vid fångvårdsanstalt att i god tid förbereda intagens frigivning eller utskrivning och att för detta ändamål vidtaga sådana åtgärder som kunna hjälpa denne att föra ett laglydigt och samhällsnyttigt liv. Genom införandet och utbyggnaden av den villkorliga frigivningen ha de vanliga frihetsstraffen i betydande utsträckning föränsats med obligatorisk eftervård. Även andra frigivna erhålla på begäran hjälp och stöd av de eftervårdande organen, främst statens skyddskonsulenter och skyddsassistenter, vilkas verksamhetsområde avser såväl villkorligt dömda som frigivna och utskrivna personer.

Av det sagda framgår, att resocialiseringsarbetet beträffande personer, som dömas för brott, har två sidor, nämligen dels att söka undanröja de menliga biverkningar av domen, som minska deras möjligheter att försörja sig och att i övrigt finna sig tillrätta i samhället, dels att genom särskilda hjälpåtgärder öka dessa möjligheter. Den förstnämnda sidan av verksamheten försvaras därigenom att samhället ingalunda konsekvent genomfört principen att den dömda skall beredas en verklig möjlighet till rehabilitering utan tvärtom på många sätt medverkar till att han försättes i en undantagsställning, som gör honom handikappad i förhållande till andra samhällsmedlemmar. Detta sker dels genom att myndigheterna understödja eller tillåta en utvidgad straffregistrering, som medverkar till att brotten och straffen komma till obehörigas kännedom och därigenom utsätter den dömda för den misstro och ovilja som allmänheten ofta ådagalägger gentemot straffade personer, dels genom att i lagar och författningar bibehålla bestämmelser, som innebära att den som dömts för brott uteslutes från vissa utkomstmöjligheter och sociala förmåner. Verkningarna av de sistnämnda legala hindren för den dömdes resocialisering äro till sin omfattning delvis beroende av de möjligheter som straffregistreringen ger att erhålla kännedom om ådömda straffpåföljder.

Efter en redogörelse för vissa register fortsätter fångvårdsstyrelsen:

Den i det föregående behandlade registreringen utgör endast en del av den katalogisering av straffade personer, som förekommer hos skilda myndigheter och institutioner. Främst såsom en följd av den ökade registreringen är den sekretess, varmed samhället i syfte att underlätta den dömdes resocialisering sökt kringgärda hans namn och brott, på väg att försvinna. Detta

förhållande utgör enligt fångvårdsstyrelsens mening en av de viktigaste frågorna inom kriminalvården, alldeles särskilt i vad angår de villkorligt dömda, eftersom en villkorlig dom i utpräglad grad har karaktären av en hjälpåtgärd, som icke bör komma till utomsländes kännedom. Såsom i det föregående anförts, motiverades den villkorliga domens införande i Sverige främst med att man därigenom kunde skapa möjligheter att undantaga de brottslingar, som ingåvo de största förhoppningarna, från de menliga biverkningar av företrädesvis social natur, som äro förknippade med ett frihetsstraff. Utvecklingen har i detta hänseende gått i rakt motsatt riktning mot den avsedda och önskvärda.

Fångvårdsstyrelsen finner den i motionerna begärda utredningen behöflig och uttalar, allt utredningen främst borde avse möjligheterna att inskränka den registrering av brottslingar, som ägde rum vid sidan av straffregistret. Även i vad angår straffregistret ifrågasättes vissa inskränkningar särskilt i vad angå villkorligt dömda och brottslingar under 18 år.

Slutligen anför fångvårdsstyrelsen:

I fråga om villkorligt dömda samt över huvud taget unga brottslingar är det av intresse att göra en jämförelse med lagstiftningen i England, där dessa grupper över huvud taget icke få registreras officiellt i andra fall än vid förverkande av villkorligt anstånd.

Därest en begränsning av straffregistreringen upptages till prövning, uppkomma vissa särskilda straffrättsliga spörsmål. Sålunda måste återfallsreglerna i 4 kap. 14 § strafflagen beaktas. Dessa innebära numera, att även villkorlig dom kan vara återfallsgrundande. I samband därmed torde bestämmelserna i 3 § lagen om villkorlig dom om återfall såsom hinder för villkorlig dom böra uppmärksammas. Enligt fångvårdsstyrelsens mening kan det övervägas att på vissa punkter upptaga de nu nämnda bestämmelserna till omprövning.

Vid den begärda utredningen torde böra beaktas vissa uttalanden i hithörande frågor, som komma att göras i en utredning angående skyddsverksamhetens organisation m. m., verkställd av fångvårdsstyrelsen i samråd med särskilda sakkunniga.

I krigshovrättens yttrande anföres:

Det är till en början givet, att en avvägning måste ske mellan å ena sidan det allmännas intresse av att i vissa situationer känna till vad som tidigare förekommit mot en individ i kriminellt hänseende, och å andra sidan ett intresse, främst för den enskilde, att så få personer som möjligt erhålla kännedom om att han tidigare straffats. Det är också lika klart, att en sådan avvägning i flera fall måste få till resultat, att det allmännas intresse befinnes viktigare. Straffregistreringen kan fördenskull svårigen helt avskaffas, även om det skulle befinnas, att den kan avsevärt inskränkas. Men jämväl med bibehållen straffregistrering kan nämnda enskilda intresse till stor del tillgodoses, om man sörjer för erforderlig sekretess genom lämpliga regler för registrens förande och förvaring samt uppgifters utlämnande därifrån.

Den enskildes intresse av sekretess beror naturligtvis, såsom motionärerna framhålla, på den avvisande hållning, allmänheten vanligen intar mot dem, om vilka man vet, att de straffats. Denna allmänhetens avoghet mot de straffade, vilken torde sammanhänga med den verkan straffbudens upprätthållande utövar i allmänt moraliskt hänseende, måste man räkna med såsom ett bestående faktum.

En reform, som tar sikte på att i möjligaste mån neutralisera de skadliga verkningarna för de straffades del av denna avoghet, måste anses behjärtansvärd. Emellertid bör det framhållas, att en reform, sådan den antytts av motionärerna, på grund av ofrånkomliga förhållanden icke skulle kunna få enhetlig verkan för hela klientelet av straffade. Det är ju nämligen tydligt, att en person, som är bosatt å landsbygden eller i en mindre tätort, i regel har avsevärt sämre chanser att hemlighålla, vad som till äventyrs i straffrättsligt hänseende förekommit mot honom, än en storstadsbo. Reformen skulle därför få sin egentliga betydelse för de straffade i de större städerna, och skulle sålunda de facto i viss mån innebära en orättvisa mot övriga straffade.

Överbefälhavaren framställer det önskemålet, att därest den av motionärerna föreslagna utredningen angående ändring i gällande lagstiftning om registrering av brott och förseelser kommer till stånd, de synpunkter, vilka ur försvarets intresse kunna vara att anföra, tagas upp till övervägande. En representant för försvarsledningen borde därför delta i utredningen.

Yttrandet från *Svenska skyddsförbundets* styrelse, vilket huvudsakligen behandlar den inom fångvårds- och skyddsföreningarna verkställda, nedan redovisade registreringen, innehåller följande allmänna synpunkter:

Förbundsstyrelsen är medveten om att alla register inom det sociala verksamhetsområdet mer eller mindre lida av den psykologiskt sett betänkliga svagheten att de upptaga klientens fel och brister men ej hans eventuella förtjänster. Ett ganska belysande exempel på hur en socialarbetare, som bland annat är övervakare över en villkorligt dömd och nu tydligen har dåliga erfarenheter av hur en persons snedsteg registreras och ständigt följer med i handlingar och yttranden, har berättats av en skyddskonsulent. Då konsulenten med anledning av uteblivna rapporter i ärendet trädde i närmare kontakt med övervakaren, visade det sig att denna skötte sitt uppdrag med största nit och ansvarskänsla. Övervakaren förklarade emellertid att han var obenägen rapportera, då den villkorligt dömd varit ett svårskött fall. Han menade att då han nu lagt ned så mycket arbete på att få den dömd på rätt köl och han nu ansåg sig ha god anledning att hoppas på framgång i sina strävanden, borde inte de rätt många mörka punkterna under vägen registreras utan i stället det goda resultatet som nu skymtade.

Efter att hava framhållit skyddsverksamhetens behov av vissa registeruppgifter anför styrelsen slutligen:

Emellertid kan förvisso ifrågasättas om ej de uppgifter registren innehålla borde efter viss bestämd tid helt utgå, därest personen i fråga ej återfallit i brott. I betraktande av det faktum att undan för undan en hel mängd register uppstått, torde vidare en ingående undersökning av de olika registreringskravens legitimitet och av möjligheten att omgärda registreringen med sekretessbestämmelser vara av behovet pakallad.

Statens kriminaltekniska anstalt yttrar:

Anstalten ansluter sig helt till den av motionärerna hävdade principen, att man icke skall låta obehöriga få kännedom om att någon dömts för brott.

Att sekretesskyddet kring brott och straff minskat sedan år 1900 torde vara rätt så till vida, att olika myndigheter och sociala organ efter hand ansetts behöriga att på ett mera ordnat sätt än tidigare få del av straffuppgifter beträffande hjälpbehövande, sökande till vissa tjänster, sökande av

pass, körkort och tillstånd av olika slag. Från framför allt socialvårdande håll har man vid upprepade tillfällen betonat nödvändigheten av att ha tillgång till vandelsuppgifter, icke för att utestänga behövande från socialvård utan för att kunna fastställa den lämpliga hjälpformen. Det är också naturligt, att man ställer sig tveksam att förmedla en anställning åt en för t. ex. stöld straffad person, om anställningen skulle vara av sådan art, att den kan inbjuda vederbörande till att begå nytt brott. Likaså reagerar man nog i allmänhet kraftigt mot att anställa tidigare för allvarliga brott straffade personer i vissa statliga och kommunala befattningar, i vilka vederbörande skola övervaka, kontrollera eller ingripa mot sina medmänniskor, omhändervaha medel, värdehandlingar, hemliga handlingar och post eller där tjänsten eljest innebär ett förtroendeuppdrag. Behovet av vandelsuppgifter inom olika områden har också kommit till uttryck i ett flertal bestämmelser däribland följande:

Enligt kungl. förordningen den 28 maj 1918 angående handel med vissa begagnade föremål m. m. 2 § 2 mom. skall den som söker tillstånd till sådan rörelse till ansökningshandlingarna foga intyg, att han »gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet».

Enligt kungl. förordningen den 28 maj 1918 angående idkande av pantlånerörelse 1 § kan tillstånd till sådan rörelse meddelas endast åt den som »finnes lämplig». Av 6 § samma förordning framgår, att den som dömts för tjuvnadsbrott eller vissa förseelser icke kan anses lämplig.

Enligt lag om fattigvården den 14 juni 1918, 25 §, skall, innan frågan om beviljande av fattigvård avgöres, fattigvårdsstyrelsen göra sig noga under- rättad om den nödställdes levnadsförhållanden och fattigvårdsbehov samt undersöka, huru detta behov på lämpligaste sätt må avhjälpas.

Enligt barnavårdslagen den 6 juni 1924, 52 § 1 mom., skall barnavårds- nämnd vid godkännande av fosterhem »låta verkställa undersökning angående dess beskaffenhet».

Enligt kungl. förordningen angående explosiva varor den 18 maj 1928, §§ 41, 48, 53 och 55, skola vissa innehavare av sprängämnen vara kända för lämplighet, pålitlighet och redbarhet.

Enligt föreskrift i alkoholistlagen den 12 juni 1931, 11 §, skall nykterhets- nämnd, då fråga uppstår att någon är hemfallen åt alkoholmissbruk, »skynd- samt föranstalta om undersökning samt söka inhämta noggrann kännedom om hans levnadsförhållanden och andra på fallets bedömande inverkan- de omständigheter». I 18 § samma lag finnes en motsvarande bestämmelse beträffande den som skall intagas å allmän alkoholistanstalt och i kungl. kungörelse den 27 maj 1932 med vissa närmare bestämmelser om alkoholistvården, bilaga A, framgår, att uppgifter beträffande kriminalitet i så- dant fall skall inhämtas.

Enligt av chefen för kungl. socialdepartementet fastställd normalinstruk- tion för polispersonal 3 kap. 22 § skall sökande till polistjänst »vara känd för ordentligt levnadssätt och pålitlighet».

Enligt kungl. motorfordonsförordningen den 23 oktober 1936, 6 kap. 20 § c), skall körkortssökande förete intyg av polismyndighet, att han »gjort sig känd för ett nyktert levnadssätt och med hänsyn till sina personliga för- hållanden i övrigt icke kan anses olämplig som förare av motorfordon».

I rusdrycksförordningen den 18 juni 1937, 4 kap. 3 §, föreskrives, att ut- minuterung av rusdrycker icke må medgivas »den som varit föremål för åtgärd enligt alkoholistlagen; den som vårdats för delirium tremens eller annan sjukdom som uppstått genom bruk av alkoholhaltiga drycker; den som gjort sig skyldig till straffbelagd handling och därvid varit påverkad av alkoholhaltiga drycker eller som eljest varit överlastad av sådana dryc-

ker; den som i strid mot vad i denna förordning eller eljest är stadgat, gjort sig skyldig till olovlig befattning med alkoholhaltiga drycker eller kan befaras göra sig skyldig till sådan befattning; den som för lösdriveri ådömts tvångsarbete eller tilldelats varning».

Enligt passkungörelsen den 31 maj 1940, 6 § e), må ansökan om pass ej bifallas utan medgivande av tillsyningsman eller övervakare för den som villkorligt frigivits, utskrivits på prov från vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare, interneringsanstalt för återfallsförbrytare, anstalt för undergående av ungdomsfängelse eller allmän uppfostringsanstalt eller som frigivits från tvångsarbete i vissa fall samt den som erhållit villkorlig dom och står under övervakning.

I kungl. kungörelse den 29 juli 1946 om statliga bosättningslån har i § 5 såsom villkor angivits, att lånesökande skall ha »gjort sig känd för skötsamhet». Vad som i detta avseende avses med skötsamhet framgår utförligare av den av fullmäktige i riksbanken enligt § 16 samma kungörelse upprättade instruktionen för ortsombuden. I denna instruktion säges bl. a. följande:

»I åtskilliga kommuner införas (i socialregistren) beträffande personer, som erhållit understöd, i regel jämväl uppgifter om straff för förseelser eller brott. Finnas sådana anteckningar om t. ex. fylleriförseelser eller grövre brott, skall detta omnämnas. Har sökanden erhållit villkorlig dom, bör övervakarens namn uppgivas, i fall det finnes i registret.»

»Föreligger allvarliga anmärkningar mot någon av de sökande i avseende å deras vandel, bör detta utgöra anledning att avstyrka lån. Om sökande exempelvis varit tilltalad för upprepade fylleriförseelser, eller eljest gjort sig känd för onyktert levnadssätt, eller om sökande blivit dömd för upprepade brott, föreligger sådan anledning.

Om sökande blivit dömd för brott i synnerhet om brottet ligger relativt långt tillbaka i tiden, bör dock sådan dom ej utgöra hinder för låns tillstyrkande, om ortsombudet på grund av egna eller eventuellt övervakares iakttagelser kommit till den uppfattningen, att brottet har föranletts av mera tillfälliga omständigheter och ej bottnat i brottslig eller opålitlig karaktär.»

Enligt kungl. kungörelse den 26 december 1947 ang. manskaps- och musikelevers anställning vid krigsmakten, § 6, skall sökande »hava visat laglydnad och äga medborgarsinne».

Vad beträffar polisens arbete så torde väl vara ostridigt, att tillgången till uppgifter rörande personers tidigare kriminalitet åtminstone i vissa fall är utomordentligt värdefull, då det gäller att efterspana brottslingar eller att — självfallet med hänsynstagande till andra föreliggande omständigheter — pröva, huruvida viss person kan misstänkas för visst brott. Ofta draga tidigare straffade personer med sig andra förut ostraffade i brott och genom återfallsbrottslingarna kunna därför förut ostraffade också ertappas. Självfallet finnes, såsom motionärerna framhålla, ett stort antal brottslingar, som av olika anledningar förbliva oupptäckta. Att fördenskull mindre effektivt söka bekämpa återfallsbrottsligheten genom en alltför långt gående restriktivitet beträffande polisens möjlighet att erhålla kännedom om tidigare domar synes emellertid icke riktigt.

Anstalten redogör härefter under tio särskilda punkter för vissa register samt anför slutligen:

Enligt anstaltens mening synes åtminstone en del av de under punkterna 1—10 omnämnda centrala registren för undvikande av dubbel- eller flerdubbelregistrering kunna sammanföras på en hand. Härigenom skulle sekre-

tessen bliva bättre, när så många olika befattningshavare icke skulle ha tillgång till uppgifterna. Dessutom skulle kostnaderna säkerligen kunna nedbringas. Säkerligen skulle det också i vissa fall innebära en lättnad för den, som har legitimt behov av uppgifter, att icke behöva vända sig till flera olika verk eller inrättningar för att erhålla dessa. En åklagare kan för närvarande i ett visst fall mycket väl tänkas behöva inhämta uppgifter från fångvårdsstyrelsens, generalliststyrelsens och kontrollstyrelsens straffregister och kanske t. o. m. från militärt straffregister.

Under återopande av vad ovan anförts instämmer anstalten i motionärernas förslag, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig utredning rörande här berörda spörsmål angående registrering av brott och förseelser. Ifrågavarande utredning bör särskilt syfta till att klarlägga olika statliga och kommunala organs behov av kriminalitetsuppgifter, hur dessa uppgifter skola inhämtas, polismyndigheternas rätt och skyldighet att utfärda strafflöshetsintyg och andra med dessa frågor sammanhängande förhållanden. Vidare synes möjligheten och lämpligheten av att sammanslå vissa centrala register böra undersökas.

Styrelsen för föreningen Sveriges landsfogdar yttrar:

Motionens syfte synes vara att få till stånd en undersökning av de olika registreringskravens legitimitet och av möjligheten att omgärda registreringen med sekretessbestämmelser till individens skydd. Det har därvid framhållits, att det primära syftet med publikationen Polisunderrättelser — samhällets skyddande mot farliga förbrytare — inte får åsidosättas. Under sådana förutsättningar har styrelsen, som finner motionens syfte beaktansvärt, ingen anledning motsätta sig att den begärda utredningen kommer till stånd. Styrelsen utgår ifrån att föreningen därvid beredes tillfälle att närmare framlägga sina synpunkter på hithörande frågor.

Socialstyrelsen anför:

För den händelse en utredning kommer till stånd bör denna särskilt uppmärksamma det i motionerna uppgivna missförhållandet, att statens affärsdrivande verk skulle uppställa krav på intyg om frihet från straff för vinnande av anställning hos dessa, ävensom vad i motionerna säges rörande missbruk av straffuppgifter hos militära myndigheter. Utredningen bör givetvis även taga ställning till vilka uppgifter som skola ingå i socialregistret samt i vilken omfattning socialvårdsorgan böra äga tillgång till tidningen Polisunderrättelser. En detaljfråga, som jämväl bör upptagas i detta sammanhang, är huruvida icke skyldigheten för fångvårdsstyrelsen att till kontrollstyrelsen insända uppgift om intagna å fångvårdsanstalter kunde begränsas till att avse alkoholbrott samt andra brott, begångna under inflytande av akut eller kroniskt alkoholmissbruk. En allmän synpunkt, som icke bör lämnas obeaktad vid utredningen, är slutligen, att den sociologiska forskningen är i behov av uppgifter i skilda hänseenden rörande socialvårdens klientel, vilket behov i praktiken knappast torde kunna tillgodoses med mindre uppgifterna äro samlade i något slags register.

Straffregistret och centrala fångregistret.

Hos fångvårdsstyrelsen föras allmänna straffregistret samt ett centralt fångregister jämte därtill hörande register över meddelade villkorliga domar.

Bestämmelser rörande allmänna straffregistret finnas i lagen den 17 oktober 1900 om straffregister och kungl. kungörelsen den 26 november 1914 om uppgifter till straffregistret och om registrets förande.

Förutsättningarna för att en person skall registreras i *allmänna straffregistret* angivas i 1 § ovannämnda lag. Registret skall enligt lagrummet innehålla uppgifter angående dem som av domstol eller myndighet i riket

1. blivit dömda till dödsstraff, straffarbete eller fängelse eller med tillämpning av 20, 21, 22 eller 23 kap. strafflagen till dagsböter ej under sextio eller med tillämpning av 5 kap. 2 § strafflagen till böter för brott, varå enligt lag kan följa straffarbete, eller med tillämpning av 6 § samma kapitel till böter, eller

2. erhållit villkorlig dom, eller

3. blivit dömda till ungdomsfängelse eller tvångsuppfostran, eller

4. blivit dömda till förvaring eller internering i säkerhetsanstalt, eller

5. förklarats vara övertygade om någon med straff belagd gärning, men i anseende till sinnessjukdom ej kunna till ansvar fällas, eller

6. blivit dömda till tvångsarbete.

I propositionen nr 80 till innevarande riksdag med förslag till lag om ändring i strafflagen m. m. har Kungl. Maj:t föreslagit, att bötesdomar enligt 12 kap. strafflagen i förevarande hänseende skola likställas med bötesdomar enligt 20, 21, 22 eller 23 kap.

Utskottet har i utlåtande över propositionen, nr 39, tillstyrkt bifall till förslaget i nämnda del.

Straffuppgift skall enligt 7 § lagen om straffregister avskiljas ur registret, dels om högre rätt frikänt den registrerade, befriat honom från tvångsarbete eller ådömt annat icke villkorligt ansvar än i 1 § sägs, dels om den registrerade avlidit och dels om 90 år förflutit från hans uppgivna födelseår.

Fullständigt utdrag av registret skall enligt 8 § meddelas på begäran av domstol, KB eller allmän åklagare, interneringsnämnden, kriminaltekniska anstalten, justitiekanslern eller riksdagens ombudsmän. Eljest må sådant utdrag meddelas endast efter Konungens i varje särskilt fall meddelade tillstånd. Annat besked ur registret, utvisande att namngiven person ådömts straff, må icke lämnas.

I 9 § ovannämnda kungörelse föreskrives, att registerakter och registerblad ävensom övriga till straffregistret hörande handlingar skola hållas under sådan vård, att obehörigt tillträde till dem förebygges.

Sekretessföreskrifterna i lagen om straffregister kompletteras av bestämmelsen i 11 § första stycket lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, som stadgar, att uppgifter och anteckningar som tillhöra straffregistret ej må utlämnas i annat fall eller i annan ordning än i lagen om straffregister sägs.

Centrala fångregistret föres sedan den 1 juni 1938 i fångvårdsstyrelsen; det till centrala fångregistret hörande registret över villkorliga domar föres i samma styrelse sedan den 1 januari 1944.

Föreskrifter angående registrens förande hava meddelats av fångvårds-

styrelsen i dess cirkulär den 3 juni 1938, nr 4, angående upprättande av ett centralt fångregister, registrering av fångar samt upphörande av skyldighet att insända vissa rapporter m. m.

Centrala fångregistret innehåller bland annat uppgifter om det brott, för vilket intagning å fångvårdsanstalt skett, samt tidigare asocialitet. Registret är i första hand avsett som arbets- och statistikregister. Därjämte lämnas på begäran upplysningar till ett flertal myndigheter. Registret över villkorligt dömda tjänar som arbets- och statistikregister.

Beträffande centrala fångregistret och fångvårdsstyrelsens register över villkorligt dömda stadgas i 12 § tredje stycket lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, att uppgifter och anteckningar, tillhörande de båda registren, ej må utlämnas i annat fall eller i annan ordning än Kungl. Maj:t bestämmer. De föreskrifter, vartill lagen sålunda hänvisar, återfinnas i kungl. brev den 1 juni 1945 till fångvårdsstyrelsen. Där stadgas att ifrågavarande uppgifter och anteckningar, i den mån och den omfattning fångvårdsstyrelsen finner lämpligt, må tillhandahållas domstol eller annan myndighet så ock den som eljest för tjänst eller allmänt uppdrag är i behov av upplysning rörande registrets innehåll i visst hänseende ävensom institution eller sammanslutning, som med understöd av statsmedel bedriver social verksamhet. Till annan än myndighet, som enligt 8 § 1 mom. lagen om straffregister äger utan särskilt tillstånd erhålla fullständigt utdrag av straffregistret, må dock ej utlämnas uppgift eller anteckning om brott eller ådömt straff eller ansvarspåföljd. Enligt beslut av fångvårdsstyrelsen den 17 oktober 1945 har utlämnandet anförtröts den som förestår registret, dennes kontorsbiträde ävensom annan befattningshavare som av byråchefen å socialbyrån därtill förordnas.

I 52 § kungl. instruktionen den 21 juni 1946 (nr 395) för fångvårdsstyrelsen och fångvårdsanstalterna åläggas befattningshavarna tystnadsplikt rörande villkorligt dömda, å anstalt intagna och därifrån frigivna. Det föreskrives vidare, att protokoll och övriga handlingar, som röra dem, skola förvaras på betryggande sätt.

Såsom ovan anmärkts hava *motionärerna* ifrågasatt inskränkningar av registreringen i straffregistret såvitt angår ungdom och över huvud taget villkomligt dömda samt begränsning av den tidrymd, varunder uppgifter från straffregistret skola upptagas å utdrag därav.

Strafflagberedningen har funnit påkallat att undersöka, om icke anteckningar i registret i många fall kunde utgå betydligt tidigare än nu är stadgat, därvid beredningen erinrat om att för mången själva vetskapen om att vara intagen i ett straffregister innebure ett lidande.

Fångvårdsstyrelsen yttrar i denna fråga:

Då den dömdes förekomst i straffregistret framstår som en officiell bekräftelse på att han är straffad och i viss mån giver sanktion åt straffets införande i andra register, bör det emellertid även övervägas att inskränka den omfattning, vari de dömda antecknas i straffregistret, ävensom den tidslängd, varunder uppgift om straffdom skall antecknas på utdrag av detta

register. Särskilt beträffande de villkorligt dömda kan det ej heller anses rimligt, att den villkorliga domen — som i princip innebär, att den dömda får en möjlighet att rehabilitera sig genom gott uppförande under prøvotiden — kvarstår i straffregistret under den dömdes livstid. Beträffande brottslingar under 18 år må erinras, att det efter införandet av åtalseftergift, som ej är förenad med straffregistrering, ej sällan beror på en tillfällighet eller en omständighet av rent processuell karaktär — t. ex. om jämväl vuxna personer äro tilltalade i målet — huruvida påföljden för brottet kommer att bestämmas av domstol och därmed inflyta i straffregistret eller överlämnas åt barnvårdsnämnd, utan att registrering sker.

Beträffande *sekretesskyddet* framgår av uttalanden såväl i motionerna som i strafflagberedningens och fångvårdsstyrelsens yttranden, att detta anses tillfredsställande. Strafflagberedningen framhåller emellertid såsom påfallande, att den noggranna reglering i lag, som beträffande straffregistret ansetts nödig av hänsyn till de däri omförmälda personerna, icke erhållit någon motsvarighet i fråga om centrala fångregistret.

Polisunderrättelser.

Tidningen Polisunderrättelser utgives med stöd av *Kungl. Maj:ts cirkulär den 1 juni 1877 till Dess Befallningshavande i samtliga länen, angående utgivande i huvudstaden av tryckta polisunderrättelser* (SFS 1877 bih. nr 31). Ändringar i de genom cirkuläret meddelade föreskrifterna ha skett *dels* genom Kungl. Maj:ts nådiga cirkulär den 6 december 1912 (nr 238) till Kungl. Maj:ts befallningshavande i samtliga länen angående införande i tidningen »Polisunderrättelser» av uppgifter rörande kvarstad å tryckta skrifter m. m., *dels* genom kungl. kungörelsen den 23 oktober 1915 (nr 422) angående ändring i bestämmelserna om polisunderrättelser, vilken kungörelse försetts med tillägg enligt kungörelse den 14 juni 1928 (nr 207), *dels ock* genom kungl. kungörelsen den 14 december 1917 (nr 873) angående tillägg till bestämmelserna om polisunderrättelser, ändrad genom kungl. kungörelse den 29 maj 1931 (nr 128).

De ursprungliga bestämmelserna upptogo under sex särskilda punkter föreskrift att tidningen skulle innehålla följande med hänsyn till nu gällande lagstiftning aktuella uppgifter:

1:o efterlysningar *dels* å förbrytare, då fråga vore om brott, vilkas beivrande syntes vara av synnerlig vikt, *dels* ock å för allmänna säkerheten vådliga personer, då sådana av annan anledning än nyss nämnts borde i häkte inmanas;

2:o underrättelser, när personer, som kunde anses vådliga för allmänna säkerheten, häktats för brott mot person eller egendom eller för lösdriveri ävensom då sådana personer avveke från sin hemort, anträffades å främmande ort eller avlede;

3:o tillkännagivanden om att efterlyst person eller genom brott åtkommet gods anhållits;

4:o uppgift å personer, vilka under den närmaste framtiden komme att

frigivas, dock endast i det fall att de gjort sig kända såsom vådliga för den allmänna säkerheten;

5:o uppgift å för allmänna säkerheten vådliga personer, som rymde från fängelse eller allmän arbetsplats eller där avlede; och

6:o tillkännagivanden angående övriga förhållanden, om vilka kunskap syntes böra spridas bland rikets polismyndigheter, dock med rätt för redaktionen att bestämma, huruvida ett sådant tillkännagivande finge, med hänsyn, å ena sidan, till vikten eller beskaffenheten därav och, å andra sidan, till utrymmet införas eller icke.

Uppgifterna under 1:o—3:o skulle lämnas av den polismyndighet, som komme i tillfälle att i första hand lämna meddelande. Beträffande uppgifterna under 4:o och 5:o ålades vederbörande anstaltsföreståndare uppgiftsskyldighet.

I cirkuläret den 6 september 1912 stadgades, att tidningen skulle innehålla meddelanden rörande kvarstad och konfiskation av tryckta skrifter, varjämte justitiedepartementet och vederbörande åklagare ålades skyldighet att lämna erforderliga uppgifter till tidningen.

Genom kungörelserna den 23 oktober 1915 och den 14 juni 1928 utvidgades efterlysningförfarandet. Utöver de under 1:o angivna efterlysningarna skulle i tidningen intagas efterlysningar å personer, vilka ådömts urbota straff samt rymmare ur krigstjänst. Vidare skulle på därom framställd begäran intagas efterlysningar å försörjningspliktig, som olovligen avvikit från fattigvårdsanstalt, och understödstagare, som olovligen avvikit från arbetshem. I anslutning till utvidgningarna ålades militära myndigheter uppgiftsskyldighet, varjämte polismyndigheternas uppgiftsskyldighet ökades.

Kungörelsen den 14 december 1917 föreskrev, att meddelanden om avflyttningsförbud enligt 8 § lagen om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket skulle införas i tidningen, i samband varmed polismyndigheter och överexekutorer ålades viss uppgiftsskyldighet. I kungörelsen den 29 maj 1931 föreskrevs, att tidningens redaktion skulle underrätta utvandrare och ombud för sådana om de meddelanden som i förevarande hänseende infördes i tidningen.

Utöver de bestämmelser, för vilka ovan redogjorts, finnas i skilda författningar föreskrifter om meddelanden, som skola införas i tidningen.

Sålunda stadgas i *Kungl. Maj:ts cirkulär den 12 juni 1885 till Dess Befallningshavande i samtliga länen angående sättet för meddelande av vissa i lagen angående lösdrivares behandling föreskrivna underrättelser m. m. (SFS 1885 bih. nr 37)*, att varningar enligt nämnda lag, utslag, varigenom dömts till tvångsarbete, frigivningar från tvångsarbetsanstalt och vissa beslut om frigiven tvångsarbeters vistelseort skulle meddelas till tidningen och där kungöras. Polismyndigheter och vederbörande anstaltsföreståndare åtades däremot svarande uppgiftsskyldighet.

Enligt 3 § *kungl. kungörelsen den 19 februari 1937 (nr 51) angående körkort och trafikort* skola beslut, varigenom körkort återkallats, av länsstyrelsen skyndsamt kungöras i tidningen. På enahanda sätt skall förfaras med be-

slut, varigenom, efter anförda besvär, återkallelse av körkort upphävts eller ändrats eller varigenom, efter återkallelse, förare återbekommit sitt körkort eller nytt körkort utfärdats för honom.

Slutligen föreskrives i 65 § *utlänningskungörelsen den 15 juni 1945* att meddelanden angående dels lagakraftäggande förpassningsbeslut med förbud att återvända till riket, därest icke uppehållstillstånd före ankomsten erhållits, dels utvisningsbeslut ofördröjligen skall av den myndighet som meddelat beslutet insändas till tidningen.

Rörande tidningens *distribution* föreskrives i cirkuläret den 1 juni 1877, att tidningen skall tillställas samtliga länsstyrelser, poliskammare (polisföreståndare), stadsfiskaler (kronofogdar), landsfiskaler (eller länsmän), fängvårdsstyrelsen, föreståndare för fängelse eller för straff- eller arbetsanstalt samt polisstyrelserna i Köpenhamn och Oslo. Tidningen skulle utdelas eller, i samma ordning som Post- och Inrikes tidningar, utsändas med först avgående post.

Tidningen utgives sedan 1939 av statens kriminaltekniska anstalt på grund av stadgande i 1 § Kungl. Maj:ts instruktion den 21 augusti 1939 (nr 631) för anstalten. I samband med denna förändring behandlades en framställning från föreningen Sveriges landsfiskaler, att tidningen skulle utsändas till samtliga fjärdingsmän. Framställningen hade remitterats till ett flertal myndigheter, vilka tillstyrkt densamma. Chefen för fängvårdsstyrelsen, överdirektören Hardy Göransson, hade därefter tillställt chefen för socialdepartementet en skrivelse, vari betänkligheter anfördes. Sålunda framhölls, att tidningen Polisunderrättelser innehölle en vidsträckt straffregistrering samt att denna registrering vid ett bifall till framställningen icke komme att omgärdas med erforderlig sekretess. Departementschefen uttalade emellertid — då frågan i samband med proposition om anslag till anstalten förelades riksdagen (propositionen nr 60 till 1939 års riksdag, s. 45) — att betydelsen av den föreslagna utvidgningen av upplagan blivit tillfredsställande ådagalagd, varför departementschefen förordade att utvidgningen komme till stånd. Propositionen bifölls i förevarande del av riksdagen utan erinran.

Kriminaltekniska antalten har i sitt yttrande lämnat en redogörelse för den praxis, som tillämpas vid tidningens utgivande. Härur må följande upptagas:

Under den tid anstalten omhänderhaft utgivandet av tidningen har någon förändring beträffande arten av de uppgifter som intagas i tidningen ej skett. Däremot har en viss omredigering av tidningen ägt rum så till vida, att uppgifterna grupperats på ett mera ändamålsenligt sätt. Polismyndigheterna hava, efter det anstalten övertagit utgivandet av tidningen, i större omfattning än tidigare insänt uppgifter för publicering, varigenom tidningen också kommit att omfatta flera uppgifter. Allt vad som av polismyndigheterna insändes till anstalten publiceras dock icke i tidningen.

Anstalten framhåller, att långt innan den övertagit utgivandet av tidningen, kretsen av mottagare utökats utan egentligt stöd i författningar och bestämmelser, samt omtalar vidare:

De statliga och kommunala organ, som därav ansågo sig vara i behov, erhöles till en början vandelsuppgifter från de lokala polismyndigheterna, varjämte undersökning och förfrågning verkställdes i den berörda personens omgivning. Efter hemställan i varje särskilt fall började därefter polisstyrelsen i Stockholm att bevilja Polisunderrättelser till olika sociala organ och sedan anstalten den 1 oktober 1939 övertagit utgivandet av tidningen, beviljade anstaltens styrelse i enlighet med tidigare praxis Polisunderrättelser till ytterligare ett mindre antal sociala organ. Sedan emellertid hos anstaltens ledning uppstått tvivel beträffande riktigheten av att distribuera Polisunderrättelser till andra än i kungl. cirkuläret den 1 juni 1877 angivna myndigheter, indrogs tidningen, efter utredning våren 1947, för de sociala organen. Dessa hänvisades i stället att i den mån de voro berättigade därtill inhämta uppgifter genom polismyndigheterna.

Ett visst utbyte av motsvarande polispublikationer ägde även rum med utlandet men upphörde under sista världskriget. Med kungl. inrikesdepartementets godkännande har ett sådant utbyte med Norge, Danmark, Finland och Turkiet återupptagits efter kriget. Vidare sändes Polisunderrättelser till sju svenska legationer och beskickningar i utlandet. Tidningen distribueras också till justitiekanslern, justitieombudsmannen, riksåklagarämbetet, kungl. socialstyrelsen, kungl. utrikesdepartementet och kungl. inrikesdepartementet.

Den 28 mars 1948 utgick tidningen i 2 442 exemplar till sammanlagt 2 127 adressater. Av dessa adressater utgjordes 1 332 av enskilda polis- och fjärdingsmän.

Tidningen Polisunderrättelsers sekretess är icke särskilt skyddad men av hänsyn till tidningens innehåll har den sedan år 1938 varit försedd med påtryckningen »Hemlig». Mottagarna av tidningen ha därjämte förståndigats att taga sådan vård om tidningen, att dess innehåll icke kommer till obehöriga personers kännedom.

I anledning av bestämmelserna i cirkuläret den 1 juni 1877 har tidningen ända till dess anstalten övertog distributionen av densamma utsänts som vanlig trycksak. Anstalten fann emellertid, att tidningen på grund av dess innehåll icke lämpligen borde sändas som trycksak, varför anstalten alltsedan år 1940 i en för ändamålet särskilt konstruerad maskin tillsluter densamma med klisterremsa, varefter tidningen sändes som brev till vederbörande mottagare.

Anstalten uppräknar de särskilda uppgifter, som på grund av de ovan redovisade bestämmelserna kunna inflyta i tidningen. Därvid anmärkes, att sedan gammalt med stöd av kungl. cirkuläret den 1 juni 1877 punkt 6) efterlysning skett även av personer, som skola omhändertagas såsom rymmare från alkoholistanstalter, sinnessjukhus och skolhem, varjämte efterlysning även ibland sker beträffande eljest försvunna personer.

Anstalten fortsätter:

Efter hand som kommunikationerna förbättrades och befolkningen började i allt större utsträckning flytta från ort till ort uppstod också en rörlig brottlighet. Polismyndigheterna, som tidigare i huvudsak haft att göra med en känd, bofast befolkning, nödgades nu i allt större utsträckning i olika polisiära sammanhang taga ställning till mer eller mindre okända från annan ort inflyttade eller på annan ort hemmahörande personer. Ofta var det nödvändigt för polis- och andra myndigheter att snabbt kunna inhämta upplysningar angående sådana personer. Detta kom också till uttryck i tidningen Polisunderrättelser därigenom, att polismyndigheterna i efter hand

allt större utsträckning började insända uppgifter för publicering i tidningen rörande utslag i brottmål, villkorliga domar, straffriförklaringar på grund av sinnessjukdom m. m. Tidningen kom härigenom, redan långt innan anstalten övertog utgivandet av densamma, att innehålla andra uppgifter angående personer än som särskilt omnämnts i gällande föreskrifter. Ett visst stöd för publicerandet gavs dock i kungl. cirkuläret den 1 juni 1877 punkt 6).

Sedan anstalten övertagit utgivandet av tidningen intogos alltjämt ifrågasvarande uppgifter. Tidningen innehåller numera nedanstående, i för tidningen gällande föreskrifter icke särskilt nämnda meddelanden i den mån sådana insändas till anstalten, nämligen: utslag beträffande urbota straff, utslag beträffande villkorlig dom, utslag varigenom någon sakerförklarats men jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen förklarats straffri, villkorligt anstånd med ådömandet av straff, villkorlig frigivning och förverkande därav, samtliga frigivningar efter undergången ådömt urbota straff, utslag varigenom böter ådömts enligt strafflagen med undantag av fylleri, förargelseväckande beteende och andra dylika bagatellartade förseelser ävensom samtliga utslag där 5 kap. 6 § strafflagen återopas.

Varje månad utkommer register till tidningen, vilket upptager alla under månaden i tidningen förekommande namn på personer. Vid årets slut utkommer ett årsregister avsett att inbindas tillsammans med årets nummer av tidningen. Slutligen utgives för varje femårsperiod ett separat register upptagande namn på alla under denna period i tidningen förekommande personer med hänvisning till tidningsnumren.

I sammanhang med tidningen Polisunderrättelser bör erinras om de *lokala polisiära registren*. Registren, som föras av lokala polismyndigheter och av statspolisavdelningarna, upptaga mer eller mindre fullständigt uppgifter om misstänkta, åtalade och straffade personer. Framför allt i de större städerna torde dessa register hava tämligen stor omfattning.

I *motionerna* framhålles, att tidningen blivit ett, låt vara mindre fullständigt och mindre noggrant, parallellföretag till straffregistret. Vidare peka motionärerna på att den i tidningen verkställda straffregistreringen är en förutsättning för den av vissa statliga verk tillämpade praxis att icke giva straffade eller villkorligt dömda personer ordinarie tjänst. De anmärkningar för bristande hänsyn till de lagförda intresse av sekretess, som i motionerna riktas mot det nuvarande registreringsväsendet, avse främst tidningen Polisunderrättelser.

Strafflagberedningen förklarar, att det förefölle, som om den registrering som skedde i Polisunderrättelser blivit alltför omfattande och genom tidningen erhållit en spridning, som kunde innebära fara för att uppgifterna komme till obehörigas kännedom.

Jämväl *fångvårdsstyrelsen* anser, att tidningen genom sin uppställning och användning i realiteten tjänstgör som ett centralt register över dömda brottslingar. Styrelsen erinrar om att man under förarbetena till lagen om straffregister övervägde att tillgodose det med straffregistret avsedda ändamålet genom att giva tidningen Polisunderrättelser ett utvidgat innehåll. Tanken avvisades, enär fara kunde uppstå för att uppgifterna om ringare förbrytelser — frihetsstraff utan förlust av medborgerligt förtroende, böter för snatteri m. m. — skulle erhålla alltför stor offentlighet.

Styrelsen yttrar slutligen:

Den alltmer vidgade straffregistreringen utgör en förutsättning för tillämpningen av åtskilliga särskilda diskvalifikationsgrunder beträffande personer, som dömts för brott. I detta hänseende märkas vissa bestämmelser om antagning av personal vid ett antal statliga verk och inrättningar, bl. a. järnvägen och posten. Dessa bestämmelser innebära, att ordinarie anställning ej kan vinnas av den som tidigare straffats för brott, inbegripet den som erhållit villkorlig dom, oberoende av den tid som förflutit efter domens meddelande. Sökande till ordinarie befattning är skyldig att förete ett av polismyndighet utfärdat strafflöshetsintyg. Dessa intyg — vilkas lagenlighet torde kunna dragas i tvivelsmål — grunda sig på Polisunderrättelser och upptaga alla däri antecknade straffdomar, i vissa distrikt dock med begränsning till en 10-årsperiod. Det torde ej sällan inträffa, att polismyndighet, ehuru detta strider mot straffregisterlagens rätta tolkning, begär utdrag av straffregistret för att få ytterligare upplysningar till ledning för utfärdande av intyg som nu sagts.

Kriminaltekniska anstalten yttrar:

Genom registren till tidningen kan varje tidningsinnehavare när som helst i framtiden återfinna person, som en gång omnämnts i tidningen. Anstalten är emellertid medveten om att detta i vissa fall är mindre önskvärt. Sålunda borde uppgifter om villkorliga domar, mindre straff, efterlysningar m. m. på något sätt kunna utplånas, när vederbörande person icke ånyo förekommit inom viss tid. Detta låter sig icke göra med nuvarande register till tidningen. Andra utvägar äro emellertid tänkbara för att åtminstone i viss mån råda bot på detta förhållande. Sålunda kunde möjligen efter- och avlysningar uteslutas ur tidningens register och efterlysningarna endast intagas i det redan nu förefintliga särskilda register över aktuella efterlysningar (spaningsboken), vilket register förnyas halvårsvis. Tidningen skulle också möjligen kunna uppdelas i två avdelningar, nämligen en avdelning omfattande efter- och avlysningar av personer och gods samt aktuella upplysningar angående personer och den andra avdelningen omfattande övriga meddelanden om personer. Den första avdelningen skulle kunna vara tillgänglig för all spanande polispersonal och den andra avdelningen endast för polismyndigheten, vilken vid behov i varje särskilt fall kunde meddela uppgifter till underlydande personal. Det är också möjligt, att vid närmare prövning vissa meddelanden angående personer kunna helt uteslutas i tidningen. Anstalten är emellertid icke beredd att föreslå någon av nämnda utvägar, innan polismyndigheternas yttranden i saken inhämtats.

Därest ett fullständigt teleprinternät upplades i landet för polisens bruk skulle möjligen alla upplysningar beträffande personer utom efter- och avlysningar kunna uteslutas i tidningen. I förekommande fall skulle då upplysningar snabbt kunna inhämtas från anstalten. Ett sådant teleprinternät ställer sig emellertid relativt dyrbart, men skulle också i många andra avseenden vara till utomordentlig nytta för polis- och andra myndigheter i deras arbete.

Slutligen framhåller anstalten, att det bör fastställas, vilka uppgifter polis-, åklagar- och andra myndigheter skola insända till anstalten, vilka uppgifter som skola publiceras i Polisunderrättelser samt till vilka tidningen får distribueras.

Styrelsen för föreningen *Sveriges landsfiskaler* yttrar:

Enligt styrelsens mening är det för polismyndigheterna av så stort värde att åga tillgång till den registrering av brott och förseelser, som åger rum i Polisunderrättelser, att någon inskränkning av denna registrering icke bör åga rum. Vad i motionerna anförts rörande de menliga följderna av registreringen, bl. a. därigenom att tidningens stora upplaga skulle innebära en fara för sekretessen, torde kunna betecknas såsom en stark överdrift. Såvitt styrelsen har sig bekant, har i varje fall icke förekommit något som ger anledning antaga att tidningen någonstades förvaras på sådant sätt att den är tillgänglig för obehöriga eller att däri intagna straffuppgifter åstadkommit skada för straffade personer. Styrelsen anser därför skäl icke föreligga att i fråga om Polisunderrättelser vidtaga en sådan utredning, som avses i motionerna.

Överbefälhavaren anmärker, att tillgång till tidningen är nödvändig bland annat för krigspolisarbetet, men upplyser tillika, att tidningen numera distribueras blott till ett fåtal militära myndigheter.

Brottsregistrering i samband med skyddsverksamhet.

Viss brottsregistrering sker hos *statens skyddskonsulenter* och de *enskilda skyddsorganisationerna*.

Styrelsen för *Svenska skyddsförbundet* lämnar följande uppgifter om den registrering som sker inom förbundets verksamhetsområde:

Då fångvårds- och skyddsföreningarna (i de flesta fall länsföreningar) började sin verksamhet var varje förenings arbetsområde mycket begränsat och omfattade i allmänhet endast frigivna från det egna länets fängelse. Registrering av hjälpfallen var obehövlig. Föreningens verkställande ledamot, ofta fängelsets predikant, kunde i sitt minne registrera klienterna. Men förhållandena ändrade sig efter hand högst väsentligt. Med tillkomsten av lagarna om tvångsuppfostran, villkorlig dom, villkorlig frigivning, alkoholistlagen, förvarings- och interneringslagen och ungdomsfängeselagen blev klientelet utanför murarna snart nog många gånger större än innanför dessa. Nya föreningar med betydligt vidgat verksamhetsområde uppstodo, och förståndaren för en sådan förening kunde omöjligen i minnet registrera de många tusen klienter han årligen fick taga befattning med. För de större föreningarna visade det sig snart vara oundgängligen nödvändigt med ett register över klientelet, detta dels för att förebygga att hjälparbetet urartade till ett okritiskt allmosegivande, dels för att beträffande de allt talrikare uppträdande »rundvandrarerna» kunna lämna annan organiserad förening upplysning om vad som åtgjorts eller planerats i ena eller andra fallet. Något utlämnande av registeruppgifter till enskilda personer förekommer icke enligt kategoriska försäkringar från tillfrågade föreningar.

Styrelsen har emellertid haft och har alltjämt sin uppmärksamhet riktad på bland annat den fara som ligger däri att en igångsatt registrering kan bli överorganiserad och kanske övermättad. År 1928 upprättade Svenska skyddsförbundet ett eget centralregister till tjänst för alla till förbundet anslutna föreningar. Varje förening hade att till centralregistret en gång i veckan insända uppgifter om vidtagna åtgärder beträffande särskilt det vagabonderande klientelet. Dessa uppgifter samlades och sändes (givetvis i tillslutna kuvert) till samtliga föreningar, som på så sätt fingo ökad möj-

lighet till orientering beträffande klienterna och till konsekvens och reda i hjälparbetet. Förbundsstyrelsen och de anslutna föreningarna hade goda erfarenheter av centralregistret men funno att det möjligen kunde utgöra ett ej absolut nödvändigt institut, detta särskilt sedan de vagabonderande klienterna så småningom rätt avsevärt nedgått i antal. Styrelsen har med hänsyn härtill år 1945 beslutat centralregistrets nedläggande.

Styrelsen anför härefter:

En viss registrering är emellertid nödvändig för hjälparbetet bland skyddsförbundets klientel utanför och inom murarna, och dessa register böra givetvis innehålla upplysningar också om begångna brott. Det förhåller sig nämligen helt naturligt så att just de personer som tidigare visat den svåraste missanpassningen måste bli föremål för föreningarnas mest intensiva arbete. Ju större straffbelastningen är desto svårare och mera vittomfattande bli i regel hjälpåtgärderna. Organisationer av det slag som föreningarna representera äro dock ej till för att genom mer eller mindre okritiska understöd medverka till att de arbetsskygga få undan för undan leva på arbetsfri inkomst utan för att i möjligaste mån genom arbetsanvisning och genom seg och tålmodig personlig påverkan söka återinpassa dem i samhället. För att i detta arbete ha tillgång till vissa ingalunda uttömmande, men viktiga uppgifter rörande detta mycket skiftande klientel ha registren varit och äro alltjämt av mycket stort värde. Till skyddsorganisationerna komma, naturligt nog, i stor utsträckning dels sådana hjälpsökande som kanske under lång tid dragit sig fram under stölder och bedrägerier dels sådana som på grund av psykisk defekt ej kunnat behålla ett ordnat arbete. Utan en samlad kännedom om dem skulle föreningens hjälp och påverkan bli i hög grad famlande.

Militär straffregistrering.

Föreskrifter om militärt straffregister finnas i §§ 45—47 *kungl. förordningen den 17 december 1915 om vad som bör iakttagas vid tillämpningen av vissa till krigslagstiftningen hörande bestämmelser (militär bestraffningsförordning)* samt § 2 *kungl. förordningen den 27 juni 1927 med vissa till den militära bestraffningsförordningen den 17 december 1915 anslutna bestämmelser angående flygvapnet*.

Enligt § 45 militär bestraffningsförordning skall vid regemente eller motsvarande självständigt förband vid armén och kustartilleriet samt vid station av flottan register föras över samtliga de straff, som av krigsdomstol eller befälhavare ådömts till förbandet eller stationen hörande personer. Vid annan avdelning av krigsmakten, än nu nämnts, bör över ålagda bestraffningar föras straffjournal. I § 2 *kungl. förordningen den 27 juni 1927* föreskrives, att straffregister som ovan nämnts skall föras vid självständigt förband av flygvapnet. Bestämmelserna i §§ 46 och 47 angiva registrets innehåll och vem som skall underteckna för domstol avsett utdrag av militärt straffregister.

Uppgifter och anteckningar i militärt straffregister må enligt 11 § tredje stycket lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar icke utlämnas i annat fall eller annan ordning än *Kungl. Maj:t* bestämmer.

Enligt 22 och 137 §§ kungl. förordningen den 30 december 1941 (nr 969) angående inskrivning och redovisning av värnpliktiga samt deras tjänstgöring m. m. (inskrivningsförordning) skola bland annat från fångvårdsanstalterna sändas vissa uppgifter till vederbörande inskrivningschef. Uppgifterna skola avse dels envar intagen i värnpliktsåldern, som icke blivit inskriven såsom värnpliktig eller frikallad, dels intagning å eller frigivning från fångvårdsanstalt av person i värnpliktsåldern, vilken icke frikallats från fullgörande av värnplikt.

Rörande fast anställd personal erhålla de militära myndigheterna vidsträcktare underrättelse. Här må erinras om kungl. kungörelsen den 11 december 1936 angående inhämtande av myndighets yttrande i vissa mål rörande brott av ämbets- eller tjänstemän.

Till ovannämnda bestämmelser anknyta sig ytterligare administrativa föreskrifter. I vissa fall ha i de ovan nämnda bestämmelserna dylika föreskrifter förutsatts skola bliva utfärdade utan att detta skett.

Då bestämmelserna om militär straffregistrering icke ansetts tillfredsställande, har *överbefälhavaren* med skrivelse den 21 november 1945 till Kungl. Maj:t avgivit förslag i ämnet. Över förslaget har, efter remiss, yttrande inhämtats bland annat från krigshovrätten. Frågan är alltjämt beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Enligt förslaget skulle straffregistreringen omfatta i huvudsak straff, ådömda av befälhavare eller krigsdomstol, straff för brott, som i allmänhet behandlas av krigsdomstol men av processuella skäl handlagts vid civil domstol, samt beträffande personal på aktiv stat alla straff.

I skrivelse den 6 april 1946 till Kungl. Maj:t har *fångvårdsstyrelsen* hemställt, att bestämmelser ofördröjligen måtte utfärdas om skyldighet för vederbörande militärmyndigheter att förstöra de från fångvårdsanstalt inkomna uppgifterna, så snart de utnyttjats för sitt egentliga ändamål, ävensom att intill dess så skett förvara dem under lås, avskilda från andra registreringshandlingar.

I *motionerna* framhålles, att uppgifterna från fångvårdsanstalterna till de militära myndigheterna vore offentliga. Den som visste, var en värnpliktig vore truppregistrerad, kunde hos truppregistreringsmyndigheten taga reda på, om den värnpliktige varit intagen å fångvårdsanstalt.

Fångvårdsstyrelsen anför i samma fråga:

Ändamålet med ifrågavarande uppgifter är att för militär myndighet tillkännagiva, huruvida de i uppgifterna angivna personerna stå till myndighetens förfogande, så att erforderliga ändringar kunna vidtagas i fråga om inskrivning, krigsplacering och dylikt. Sedan dessa uppgifter utnyttjats i nämnda syfte, bliva de icke, såsom rätteligen borde ske, förstörda utan förvaras hos vederbörande truppregistreringsmyndighet under obegränsad tid, ofta under mindre betryggande former, varvid de i betydande utsträckning utnyttjas för komplettering av de militära straffregistren. Vid flottan fästas de till och med såsom bilagor vid stamkorten för de värnpliktiga. Ifrågavarande uppgifter komma på detta sätt att sakna sekretesskydd. Det torde

stå envar öppet att genom undersökning hos vederbörande truppregistreringsmyndighet utforska, huruvida en därstädes registrerad person varit intagen på fångvårdsanstalt eller ej. Uppenbarligen är det i hög grad olämpligt, att gällande sekretessbestämmelser på detta sätt kunna kringgås.

Överbefälhavaren yttrar:

Det stadgade uppgiftslämnandet har flera ändamål. Det avser dels att utgöra bedömningsgrund vid den militära rättsskipningen, dels att inom lägre förband bidra till erforderlig personalkänedom. Uppgift om intagande på fångvårdsinrättning eller annan i 137 § inskrivningsförelösningsordningen omförmäld liknande anstalt skall även ligga till grund för beslut om krigsplacering eller ändrad sådan.

Uppgiftslämnandet är ur militär synpunkt tillfredsställande endast såvitt angår personal, som är anställd vid krigsmakten och under hela anställningstiden lyder under strafflagen för krigsmakten; dock må erinras om att uppgift om tidigare ådömda straff icke lämnas vid första anställning. Beträffande övriga personalkategorier är det stadgade uppgiftslämnandet ofullständigt i fråga om såväl uppgifternas omfattning som deras innehåll. Av det ovan anförda framgår sålunda, att uppgifter icke lämnas beträffande all personal som är avsedd tagas i anspråk av krigsmakten och ej heller i fråga om samtliga ur militär synpunkt kvalificerade brott. Därtill må läggas att uppgift jämlikt 137 § inskrivningsförelösningsordningen icke innehåller upplysning om arten av det begångna brottet.

I fråga om handhavandet av till militär myndighet lämnade uppgifter angående straff stadgas i »Personalinstruktion» (PI) (go 3709/1942) p 57 dels att truppregistreringsmyndighet skall lämna i uppdrag åt särskilt utsedd officer eller underofficer att handlägga sådana uppgifter, dels att för förvaring av uppgifter från fångvårds- och andra dylika myndigheter samt förande av straffkort skola gälla särskilda föreskrifter. Redan dessa stadganden i och för sig äro ägnade att omgiva uppgifterna med erforderlig sekretess. Ehuru de omnämnda särskilda föreskrifterna ännu icke blivit slutgiltigt fastställda och utfärdade, har dock sedan avsevärd tid utbildats en sådan praxis, att sekretessen beträffande straffregistreringen måste anses tillgodose berättigade krav från den enskilde individens sida. Uppgifter ur straffregister utlämnas sålunda icke till obehöriga. Vid de inspektioner, som förrättas genom Centrala värnpliktsbyrån, ägnas även uppmärksamhet åt förevarande spörsmål, varvid kontroll äger rum beträffande straffuppgifternas förvaring och vård. Motionärernas uppgift om att truppregistreringsmyndigheterna kunna av envar utnyttjas som upplysningskälla finner jag på grund av vad nu angivits icke vara riktig.

Överbefälhavaren framhåller vidare, att några inskränkningar i den militära straffregistreringen i förhållande till det av överbefälhavaren avgivna förslaget icke kunna vidtagas utan att väsentligt eftersätta säkerhetsintresset.

Krigshovrätten anför:

I fråga om den militära straffregistreringen göra sig delvis andra synpunkter gällande än beträffande den civila. Den förra motiveras främst av dess nödvändighet för en rättvis och något så när enhetlig tillämpning av den bestraffningsrätt i disciplinmål, som tillkommer vederbörande militära befälhavare. Motionärernas skäl mot straffregistrering i allmänhet kunna ej gärna gälla de militära disciplinstraffen. Dessa uppfattas nämligen i regel icke såsom diffamerande vare sig av de straffade eller av allmänheten. Man kan därför ej heller med fog hävda, att någon nackdel av betydelse upp-

kommer för en disciplinärt bestraffad på den grund, att han figurerar såsom sådan i ett militärt straffregister. Emellertid motiveras ett sådant register även därav, att det måste anses vara ett viktigt allmänt intresse att skapa garantier mot att olämpliga personer placeras å förtroendeposter inom den militära organisationen. För tillgodoseende av ett sådant syfte i det hänseende, varom nu är fråga, fordras uppenbarligen registrering även av andra straff än disciplinstraff och följaktligen även av sådana straff, vilka de straffade ha starka intressen att hemlighålla. Beträffande en straffregistrering av nu sist antytt slag uppstår tydligen en kollision mellan allmänna och enskilda intressen, som kräver avvägning mellan intressena. Härvid uppkommer exempelvis frågan, om registreringen bör avse krigsmaktens samtliga personalkategorier eller endast de fast anställda, om anteckning i registren bör ske allenast rörande straff för s. k. militära brott eller om straff även för andra slag av brott bör redovisas o. s. v.

Det sätt, varpå den nuvarande militära straffregistreringen löst hithörande principiella spörsmål och detaljfrågor, inbjuder till åtskillig kritik. Grunden härtill är att söka dels i utformningen av de för registreringen gällande bestämmelserna och dels i avsaknaden av vissa erforderliga stadganden.

Krigshovrätten upplyser, att den i sitt yttrande över överbefälhavarens förslag funnit en snar reform på området synnerligen önskvärd samt att den i det väsentliga icke haft något att erinra mot förslaget. Det erinras, att den pågående reformen av strafflagstiftningen och rättegångsväsendet vid krigsmakten måste föranleda en överarbetning av överbefälhavarens förslag.

Slutligen yttrar krigshovrätten:

Den militära straffregistreringen kan icke utan allvarliga olägenheter avskaffas. Den bör likväl reformeras med hänsynstagande till såväl motionärernas som andra synpunkter. Därvid bör bland annat kravet på större sekretess kring registren tillgodoses.

Brottsregistrering hos nykterhetsvårdande organ.

Rörande innehållet i gällande bestämmelser och deras tillämpning har *kontrollstyrelsen* lämnat en redogörelse. Däri hänvisas först till bestämmelsen i 1 kap. 3 § kungl. förordningen den 18 juni 1937 angående försäljning av rusdrycker, vari stadgas, att all försäljning skall handhas så, att därav uppkommer så ringa skada som möjligt. Vidare redogör styrelsen för 4 kap. 3 § samma förordning, vilken återgivits ovan i kriminaltekniska anstaltens under rubriken »Allmänna synpunkter» intagna yttrande.

Styrelsen fortsätter:

I anslutning härtill har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 17 juni 1938 föreskrivit viss skyldighet för domstolar m. fl. att meddela uppgifter till ledning för systembolagens verksamhet. Enligt denna kungörelse skall underrätt, där någon fälles till ansvar för bland annat fylleri, olovlig försäljning av rusdrycker eller pilsnerdricka, olovlig brännvinstillverkning, sprit-smuggling, rattfylleri eller annan straffbelagd handling, som begåtts under påverkan av alkoholhaltiga drycker, inom 14 dagar efter utslagets meddelande avsända uppgift därom till kontrollstyrelsen. Dömer högre rätt till ansvar för sådant brott eller sådan förseelse, skall från rätten på motsvarande sätt lämnas uppgift, såframt ej uppgift bort från lägre rätt avsändas (1 §). Belägges någon jämlikt strafflagen för krigsmakten eller av polis-

kollegium eller polischef med disciplinstraff för det han varit överlastad av starka drycker, skall den som ålägger straffet likaledes inom 14 dagar avsända uppgift därom till kontrollstyrelsen (2 §). Beträffande den som intagits å tvångsarbetsanstalt för undergående av tvångsarbete skall anstaltens direktör till kontrollstyrelsen lämna uppgift såväl om intagningen som om utskrivningen, och motsvarande skyldighet åligger fångvårdsstyrelsens sociala avdelning beträffande den som intagits å fångvårdsanstalt för undergående av annat frihetsstraff än förvandlingsstraff för böter (5 §). Kungörelsen innehåller dessutom föreskrifter om viss uppgiftsskyldighet för länsstyrelse beträffande tilldelad varning för lösdriveri, för direktör eller föreståndare för alkoholistanstalt, för läkare vid vissa sjukvårdsanstalter samt för nykterhetsnämnd, fattigvårdsstyrelse, mantalsskrivningsförrättare och pastorsämbete m. fl. Sedan genom nya rättegångsbalken införts bestämmelser om strafföreläggande, kommer den uppgiftsskyldighet, som enligt vad nu sagts åvilar allmän underrätt, att i viss omfattning överflyttas på åklagare. Stadgande härom återfinnes i 6 § kungörelsen den 19 december 1947 (nr 947) med närmare föreskrifter om strafföreläggande.

Enligt Kungl. Maj:ts kungörelse den 6 september 1939 om särskilt straffregister rörande fylleri och vissa andra brott åligger det kontrollstyrelsen att på grundval av de uppgifter, som inkomma till styrelsen jämlikt nyssnämnda kungörelse den 17 juni 1938, föra register över de personer som avses med uppgifterna, »innefattande för varje person upplysning om hans namn och vad i övrigt må erfordras till hans betecknande samt om innehållet i de uppgifter som avgivits beträffande honom» (1 §). Utdrag av detta register skall meddelas, då framställning därom göres av domstol eller allmän åklagare, av riksdagens justitieombudsman eller dess militieombudsman, av länsstyrelse, poliskammare eller polischef, av militär befälhavare som äger bestraffningsrätt i disciplinmål, av fångvårdsstyrelsen, socialstyrelsen eller medicinalstyrelsen, av föreståndare för allmän alkoholistanstalt eller tvångsarbetsanstalt eller av länsnykterhetsnämnd. Utdrag av registret må också utlämnas till systembolag. I vidare mån än nu sagts må uppgifter och anteckningar som tillhöra registret ej utlämnas. Till registret hörande handlingar skola hållas under sådan vård att de icke bliva tillgängliga för obehöriga (2 §).

Kontrollstyrelsens straffregister är sekretesskyddat genom 11 § tredje stycket lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

Kontrollstyrelsen fortsätter:

Betryggande anordningar ha inom kontrollstyrelsen vidtagits för att förebygga, att registeruppgifterna bli tillgängliga för obehöriga. Till registret hörande handlingar äro således — utom för överdirektören och vederbörande byråchef — tillgängliga endast för den med registerarbetet direkt sysselsatta personalen. Om annan befattningshavare inom kontrollstyrelsen för tjänstebruk har behov av uppgift ur registret, skall rekvisition göras hos förste aktuarien. Samtliga registerskåp läsas vid arbetstidens slut.

I kungl. kungörelsen den 6 september 1939 om skyldighet att inhämta utdrag av de hos generaltullstyrelsen och kontrollstyrelsen förda straffregistren stadgas, att utdrag av det hos kontrollstyrelsen förda straffregistret skall införskaffas, innan någon fälles till ansvar för vissa angivna brott eller förseelser, bland annat olovlig försäljning av rusdrycker eller pilsnerdricka eller olovlig brännvinstillverkning. Utdrag av straffregistret skall även införskaffas, innan mål om förvandling av böter avgöres, såframt ej erforders

liga upplysningar kunna erhållas från systembolag eller annorledes. Då anledning därtill förekommer, bör utdrag inhämtas även i andra brottmål än de i kungörelsen särskilt angivna.

Uppgifter, som inkommit till kontrollstyrelsen jämlikt kungörelsen den 17 juni 1938, tillställas av styrelsen, jämlikt föreskrift i 11 § av kungörelsen, i duplikat eller avskrift vederbörande systembolag för att tjäna till ledning vid den individuella kontroll, som enligt de ovan återgivna bestämmelserna i 4 kap. 3 § rusdrycksförsäljningsförordningen åligger bolagen.

Föreskrifter och anvisningar i fråga om den individuella utminuteringskontrollen ha av kontrollstyrelsen meddelats systembolagen genom ett den 12 augusti 1938 utfärdat cirkulär (nr 8/1938). Enligt nämnda cirkulär skall systembolag föra åtskilliga register över personer, för vilka bolaget är hemortsbolag, bland annat ett centralregister (punkt 104 och följande). Detta centralregister utgör i första hand ett rent kundregister. Å centralkortet antecknas sålunda vederbörandes namn, födelseår och -dag, födelsekommun, kyrkobokföringsort, yrke, civilstånd och adress ävensom motboksnummer och tilldelning. Därjämte skall emellertid i förekommande fall å centralkortet antecknas uppgift, som inkommit till bolaget jämlikt 1938 års kungörelse (punkt 107). Är någon, som utflyttar från bolags detaljhandelsområde, upptagen i bolagets centralregister, skall hans centralkort över-sändas till det nya hemortsbolaget (punkt 119). I avseende å centralregistrets handhavande föreskrives, att det skall hållas under lås och förvaras å bolagets huvudkontor samt att registret icke må vara tillgängligt för annan än den, som på grund av sin tjänst har att taga befattning med det-samma (punkt 109). Den som på grund av anställning vid systembolag eller till följd av uppdrag från systembolag eller annan erhållit kännedom om viss person berörande förhållande, som står i samband med bolagets ut-minuteringskontroll, må icke i annan mån än så av offentlig myndighet påfordras eller av tjänstens intresse påkallas yppa sådant förhållande. Det åligger bolag att härom erinra vederbörande ävensom att avfordra denne förbindelse om obrottsligt iakttagande av sålunda gällande tystnadsplikt (punkt 123).

I anslutning till de nu återgivna föreskrifterna ha systembolagen allmänt utfärdat särskilda bestämmelser avsedda att förhindra, att obehöriga få del av de uppgifter, som finnas i bolagens centralregister. Sålunda gäller t. ex. beträffande Stockholmssystemet, att bolagets registeruppgifter endast få användas av de arbetsgrupper, som handlägga motboksärenden eller ärenden av liknande natur. Det är förbjudet för annan befattningshavare vid bo-laget att taga del av uppgifter ur registret. Centralkort utlämnas ur registret endast mot skriftlig rekvisition av därtill befullmäktigad tjänsteman. Slag-nings i registret får endast utföras av de befattningshavare, som tilldelats tjänstgöring vid registret. Inom registerlokalerna få obehöriga befattnings-havare icke uppehålla sig. Om registerpersonalen icke är närvarande, skall registret ovillkorligen hållas låst. Den personal, som i bolagets utminute-ringslokaler kommer i direkt kontakt med allmänheten, erhåller icke kän-nedom om innehållet i centralregistret. Ett utlämnande till obehörig person av hemlig uppgift skulle föranleda omedelbart avsked från tjänsten eller annan påföljd av kännbar beskaffenhet.

De myndigheter, som erhålla uppgifter ur systembolagens register, äro i huvudsak nykterhetsnämnder, länsnykterhetsnämnder och socialstyrelsens nykterhetsvårdsbyrå samt i vissa fall socialregistren och fattigvårdsstyrel-serna. Beträffande sekretessen hos nämnda myndigheter hänvisas till 14 § lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar samt om de särskilda stadganden i ämnet, som meddelats i alkoholistlagen och

fattigvårdslagen. Anmärkas må, att de tjänstemän, som komma att taga befattning med nu ifrågakarande uppgifter, i regel torde vara underkastade ämbetsmannansvar.

Med skrivelse den 20 juni 1945 till Kungl. Maj:t har *riksdagens justitieombudsman* gjort framställning om att domstols eller annan myndighets beslut enligt 8 § lagen den 22 juni 1939 om villkorlig dom att ålägga villkorligt dömd skyldighet att avhålla sig från rusdrycker skulle genom domstolens försorg tillställas kontrollstyrelsen och av denna vidarebefordras till vederbörande systembolag.

Framställningen har remitterats till *fångvårdsstyrelsen*, som i yttrande den 30 mars 1946 avstyrkt bifall till densamma.

I skrivelse samma dag till Kungl. Maj:t har fångvårdsstyrelsen hemställt om övervägande, huruvida icke skyldigheten för styrelsens sociala avdelning att till kontrollstyrelsen sända uppgift beträffande intagning å fångvårdsanstalt och frigivning från sådan anstalt borde inskränkas så, att uppgift icke skulle lämnas om kortare frihetsstraff än tre månader eller beträffande den som vid intagningen ej uppnått 21 år. Vidare har fångvårdsstyrelsen hemställt om övervägande, huruvida icke uppgifterna i fråga skulle vidarebefordras till vederbörande systembolag endast i form av meddelanden, som utvisa när hinder uppstått för den dömda att utöva inköpsrätt samt när hindret upphört.

I *motionerna* framhålles den stora omfattningen av här ifrågakarande registrering.

Även *strafflagberedningen* påtalar registreringens omfattning samt tillägger, att fara kunde föreligga för att uppgifterna komme till obehörigas kännedom.

Kontrollstyrelsen anför:

Den registrering av förseelser, som jämlikt bestämmelserna i kungörelsen den 17 juni 1938 förekommer hos kontrollstyrelsen och systembolagen, torde i huvudsak få anses nödvändig och ändamålsenlig, därest utminuterungen av rusdrycker, på sätt i gällande rusdrycksförsäljningsförordning föreskrives, över huvud skall grundas på individuell prövning. Därest sålunda systembolagen icke skulle ha tillgång till registeruppgifter rörande begångna fylleriförseelser, skulle bolagen icke ha möjlighet att fullgöra sina uppgifter på det sätt som åsyftas i rusdrycksförsäljningsförordningen.

Kontrollstyrelsen vill emellertid icke bestrida, att frågan om registreringens omfattning kan förtjäna att omprövas. Sålunda torde registreringen av de från fångvårdsstyrelsen lämnade uppgifterna om tiden för undergående av frihetsstraff kunna begränsas, i vad straffen hänföra sig till andra brott än alkoholbrott. Dessa uppgifter ha nämligen betydelse för systembolagen allenast så till vida, som de ge bolagen möjlighet att för anstaltstiden indraga vederbörandes motbok och därigenom förhindra att densamma missbrukas av annan person. Vid vissa bolag tillämpas det förfarande, att anteckningar om straff, som icke stå i samband med alkoholmissbruk, icke göras å själva centralkorten utan endast å ansökningshandlingen eller annan bilagd handling, som efter viss tid utgallras ur registret. Ett liknande förfarande kunde måhända vara lämpligt även beträffande systembolagens

anteckningar om vissa straff i samband med alkoholmissbruk, så att ifrågavarande anteckningar, sedan viss längre tid, förslagsvis 10 år, förflutit utan att vederbörande gjort sig skyldig till någon ny förseelse av liknande art, kunde utgå ur registret. Uppenbart är nämligen, att exempelvis en anteckning om en enstaka, för mer än 10 år sedan begången fylleriförseelse i allmänhet icke är av någon betydelse för systembolagets prövning av ett motboksärende.

Vad nu sagts gäller i första hand de hos systembolagen förda registren. Beträffande kontrollstyrelsens speciella straffregister föreligger det förhållandet, att såväl registrets omfattning som dess användning regleras genom allmänna författningar. En jämkning i angivna hänseenden kan följaktligen icke ske annat än genom författningsändring. Huvudändamålet med detta register är att möjliggöra för åklagarmyndigheter och domstolar m. fl. att erhålla uppgifter, ägnade att tjäna till underlag för straffmätningen vid fall av upprepade fylleriförseelser. Med hänsyn till denna användning av registret kan kontrollstyrelsen finna vissa skäl tala för att efter viss längre tid utgallring och särskild arkivering äger rum av straffuppgifter rörande s. k. bagatellförseelser beträffande personer, som under ifrågavarande tid icke fällt till ansvar för någon ny förseelse. En sådan utgallring skulle, samtidigt som den tillgodosåge de önskemål som uttalats i motionerna, medföra en önskvärd lättnad i det alltmera omfattande arbete, som åvilar den med registret sysselsatta personalen. Det må emellertid framhållas, att tillgången till det uppgiftsmaterial, som innefattas i kontrollstyrelsens fylleriregister, vid upprepade tillfällen visat sig vara av värde även såsom underlag vid allmänna undersökningar i frågor rörande alkoholens sociala skadeverkningar, för vilket ändamål Kungl. Maj:t genom särskilda beslut lämnat tillstånd till utlämnande av uppgifter till vederbörande. Dessutom fyller registret författningsenligt vissa uppgifter för ett flertal socialvårdande myndigheter, som med hjälp av detsamma bli i stånd att företaga vissa för deras verksamhet erforderliga undersökningar. En mera långtgående utgallring ur kontrollstyrelsens fylleriregister skulle tydligen innebära, att man för framtiden bleve urståndsatt att verkställa dylika undersökningar i den utsträckning som hittills varit möjlig. Nackdelarna härav måste givetvis vägas mot de fördelar, som skulle vara förbundna med förverkligandet av motionernas syftemål.

Prövningen av de nu berörda spörsmålen om jämkningar i fråga om systembolagens och kontrollstyrelsens registreringskyldighet utgör enligt kontrollstyrelsens mening en uppgift, som lämpligen bör ankomma på 1944 års nykterhetskommitté, vilken för närvarande behandlar hela frågan om den svenska nykterhetslagstiftningens framtida innehåll och omfattning.

Vad härefter angår sekretesskyddet för de hos kontrollstyrelsen och systembolagen förda registren, torde av det ovan anförda framgå, att detta skydd redan nu kan anses betryggande. Det synes emellertid lämpligt, att även spörsmålet om sekretesskyddet för hithörande uppgifter göres till föremål för omprövning i samband med nykterhetskommitténs behandling av frågan om fylleriregistreringens omfattning.

Svenska landskommunernas förbund yttrar:

Visserligen få de kommunala nykterhetsnämnderna från systembolagen uppgifter om begångna fylleriförseelser o. d., men detta torde vara nödvändigt om nykterhetsnämnderna skola kunna fullgöra sina nykterhetsvårdande funktioner och så länge restriktionssystemet har nuvarande konstruktion. De ifrågavarande uppgifterna bli hos landskommunernas nykterhetsnämnder endast undantagsvis föremål för registrering.

Straffregistrering hos tullverket.

Anteckningar föras såväl hos generaltullstyrelsen som hos lokala tullmyndigheter angående *tjänstemän ådömda bestraffningar*. Närmare bestämmelser härom finnas i styrelsens cirkulär den 24 april 1946 angående särskilda anteckningar om bestraffningar. Anteckningarna äro sekretesskyddade enligt 11 § tredje stycket lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar. I cirkuläret föreskrives, att anteckningarna skola hållas under sådan vård, att de icke bliva tillgängliga för obehöriga.

Återfallsbestämmelserna i strafflagstiftningen mot smuggling ha vidare föranlett, att styrelsen sedan 1924 för register över *personer som dömts för de med återfallsbestämmelserna avsedda brotten*. Enligt ämbetsskrivelse från finansdepartementet den 30 september 1926 har Kungl. Maj:t bemyndigat styrelsen att vidtaga erforderliga åtgärder för tillhandahållande åt vederbörande åklagare av uppgifter ur registret. Inhämtande av dylika uppgifter skall enligt kungl. kungörelsen den 6 september 1939 (nr 622) om skyldighet att inhämta utdrag av de hos generaltullstyrelsen och kontrollstyrelsen förda straffregistren ske, innan någon dömes till ansvar enligt lagen den 8 juni 1923 om straff för olovlig varuinförsel eller 1 kap. lagen den 20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin. Registret är icke sekretesskyddat enligt lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

Generaltullstyrelsen yttrar:

Med hänsyn till bestämmelserna om strafförförhöjning vid återfall i smuglingsbrott och därmed likartade förbrytelser är det enligt styrelsens mening icke tillrådligt att avveckla den hos styrelsen förekommande brottsregistreringen.

Beträffande frågan om tillskapande av särskilda sekretessbestämmelser rörande registret må framhållas, att det icke torde hava inträffat, att uppgifter ur registret lämnats till andra än sådana myndigheter, till vilkas tjänst registret inrättats, och att någon olägenhet av att registret ansetts såsom offentlig handling, såvitt styrelsen har sig bekant, hittills icke yppats. De skäl, som anfördes till stöd för den lagändring, varigenom kontrollstyrelsens straffregister bereddes sekretesskydd, kunna emellertid åberopas jämväl för beredande av motsvarande skydd för generaltullstyrelsens straffregister.

Socialregister.

Enligt 1 § *lagen den 20 mars 1936 om socialregister* skall av fattigvårdsstyrelsen eller annat kommunalt organ, som kommunen därtill utser, föras ett register (socialregister) över hjälpverksamheten inom kommunen. Kretsen av de personer, som skola antecknas i registret, angives i 2 §. Här märkas understödstagare samt personer som erhålla tilläggspension eller andra särskilda pensionsförmåner, mödrahjälp, särskilt barnbidrag, bidragsförskott eller hjälp i andra former. Anteckningarna skola, föreskrives i 3 §, innehålla uppgift om hjälpens orsak och art, tiden för hjälpen och dess omfatt-

ning samt i korthet övriga omständigheter, vilka kunna vara av betydelse vid bedömande av uppkommande fråga om ytterligare hjälp. Det åligger det registerförande organet att införskaffa så grundliga upplysningar som möjligt för anteckningen. Enligt 5 § skola statlig myndighet, av landsting tillsatt styrelse eller nämnd, ömsesidigt olycksfallsförsäkringsbolag som avses i 4 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete, erkänd sjukkasse och erkänd arbetslöshetskassa efter framställning tillhandagå det registerförande organet angående person som fått hjälp av vederbörande kommun. Å andra sidan äro samma institutioner liksom kommunala organ enligt 7 § berättigade att få erforderliga upplysningar ur socialregistret. Samma rätt är tillförsäkrad riksbanken och dess ortsombud vid behandlingen av frågor rörande statliga bosättningslån. Kommunalt organ, som bedriver hjälpverksamhet, skall, föreskriver 6 §, innan slutligt beslut rörande hjälpåtgärd fattas, inhämta upplysningar om den av åtgärden berörda personen.

I *kriminaltekniska anstaltens* yttrande över motionerna finnes en översikt över skilda bestämmelser som för olika grenar av offentlig verksamhet förutsätta utredning rörande enskildas personliga förhållanden. Åtskilliga av dessa bestämmelser hänföra sig till socialvården. Anstaltens yttrande i förevarande del har återgivits ovan under rubriken »Allmänna synpunkter».

Lagen om socialregister lämnar icke anvisningar i vad mån tillgängliga upplysningar om brottsliga gärningar och påföljder för sådana skola redovisas i socialregistren. Av flera yttranden framgår emellertid, att dylik registrering sker i tämligen stor omfattning. Uppgifterna erhållas i första hand från de nykterhetsvårdande myndigheterna. Tidigare har tidningen Polisunderrättelser varit upplysningskälla. Utbyte av uppgifter sker i stor utsträckning mellan socialregistren och de nykterhetsvårdande myndigheterna. I motionerna och kriminaltekniska anstaltens yttrande upplyses, att socialregistrens anteckningar rörande brott och förseelser upptagas på särskilda kort, s. k. vandelskort.

I 14 § fjärde stycket lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar stadgas *sekretesskydd* sålunda, att uppgifter och anteckningar, som tillhöra socialregistren, ej må utlämnas i vidare mån än som följer av lagen om socialregister. Sekretessintresset tillgodoses vidare genom föreskriften i 8 § sistnämnda lag, att registret och därtill hörande handlingar ävensom uppgifter, som erhållas ur registret, skola så förvaras, att de icke åtkonnas av obehöriga. Även i övrigt är den sociala verksamheten sekretesskyddad. Här må hänvisas till övriga stycken av 14 § lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, 15 § alkoholistlagen och 13 § kungl. kungörelsen den 27 maj 1932 med vissa närmare bestämmelser rörande alkoholistvården.

I *motionerna* påtalas den fullständighet, varmed socialregistren föras.

Strafflagberedningen anser, att registreringen i socialregistren blivit alltför omfattande samt att uppgifternas spridning kan innebära fara för att de kunna komma till obehörigas kännedom.

Fångvårdsstyrelsen framhåller, att de för socialregistren gällande sekretessbestämmelserna äro mindra restriktiva än motsvarande bestämmelser rörande straffregistret och centrala fångregistret.

Socialstyrelsens flesta ledamöter anföra:

Det råder en bestämd skillnad mellan olika slag av socialvård, nämligen å ena sidan socialvård, som har till uppgift att utöva människovård av i något hänseende missanpassade individer och som därigenom har ett dubbelt syfte, nämligen dels att bringa hjälp åt ifrågavarande hjälpbehövande, dels att lämna skydd åt andra medborgare, samt å den andra socialvård som väl innebär människovård men icke av missanpassande. Exempel på socialvård av det första slaget är den som utövas av barnvårdsnämnderna och alkoholistanstalterna beträffande alkoholmissbrukare. I fråga om den människovårdande socialvården av missanpassade ligger det i sakens natur, att socialvårdsorganet måste äga en så fullständig kännedom som möjligt om den hjälpbehövande och de omständigheter, som ha bidragit till uppkomsten av hjälpbehovet, för att kunna lämna hjälp, som är ändamålsenlig i det enskilda fallet. Det är utan vidare klart, att exempelvis nykterhetsnämnden, för att kunna bedöma behovet och angelägenhetsgraden samt arten av sitt ingripande, måste kunna få vetskap om huruvida dess klient är en person som gjort sig skyldig till misshandel eller andra våldsbrott, måhända en mångfald gånger, eller till sedlighetsbrott. Detta gäller emellertid också i fråga om brott av andra slag, såsom förmögenhetsbrott, med hänsyn till den även i dessa fall stora sannolikheten av ett orsakssammanhang mellan kriminaliteten och alkoholmissbruket. I detta samband måste vidare beaktas, att nykterhetsnämnderna i mycket stor utsträckning hjälpa sina klienter till nya anställningar och att de för denna sin uppgift måste äga upplysningar, som skydda dem mot uppenbara felplaceringar, t. ex. att hänvisa en för upprepade oredlighetsbrott straffad person till en anställning, som utsätter honom för stora frestelser till återfall. Vad nu sagts om nykterhetsnämnderna gäller även beträffande alkoholistanstalterna. Nykterhetsvårdens organ behöva sálunda, för att rätt kunna fullgöra sina uppgifter, tillgång till upplysningar om brott och förseelser av alla slag rörande sina klienter.

Härefter redogöres för innehållet i 11 § alkoholistlagen, vilken återgivits i kriminaltekniska anstaltens ovan under rubriken »Allmänna synpunkter» intagna yttrande.

Socialstyrelsens flesta ledamöter fortsätta:

Vad nyss sagts om nykterhetsvårdsorganens behov av tillgång till uppgifter om brott och förseelser av olika slag rörande deras klienter gäller principiellt för ungdomsvårdens organ, men i praktiken blir det här mindre fråga om lagförda brott och förseelser än om uppgifter av annat slag rörande förekommande missanpassning.

I den mån andra socialvårdsorgan än de nu nämnda utöva människovårdande socialvård av missanpassade individer äro de i behov av fullständiga straffuppgifter rörande sina klienter. Såsom exempel härpå må här endast nämnas fattigvårdsstyrelsernas befattning med försunliga försörjare.

Från socialvårdens sida måste sálunda bestämt hävdas, att olika socialvårdsorgan, som ha att taga hand om missanpassade individer, för att kunna fullgöra sina uppgifter på ett ändamålsenligt sätt med avseende å dessa och i fråga om andra människor, som kunna behöva skydd mot dem, måste äga tillgång till straffuppgifter rörande sina klienter av många omständigheter, som kunna äga avgörande betydelse för uppkomsten av socialvårdsbehov.

Andra dylika relevanta faktorer, som ofta äro förknippade med partiell arbetsoförmåga, äro psykisk sjukdom eller defekt, tidig missanpassning samt utpräglad asocial läggning med eller utan kriminellt inslag, för att nu endast angiva några mera markanta exempel.

Om det sålunda för socialvården framstår såsom ofrånkomligt, att dess olika organ måste äga tillgång till fullständiga uppgifter rörande klientelethögst personliga förhållanden — varvid upplysningar om brott och förseelser utgöra endast en detalj — så följer därav, att det är mycket angeläget, att socialvårdsorganen handhava dessa uppgifter på ett sådant sätt att berättigade anmärkningar icke kunna riktas häremot.

Efter en redogörelse för de ovan återgivna sekretessbestämmelserna anföres slutligen:

Socialstyrelsen kan givetvis icke göra gällande, att det över huvud taget icke förekommer överträdelser mot dessa föreskrifter, liksom icke heller att socialvårdens klienter alltid bli behandlade med den takt och hänsyn, som är önskvärd. Det kan dock å andra sidan, enligt styrelsens mening, icke sägas, att socialvårdsorganen med fog kunna göras till föremål för ett mera allmänt klander i dessa hänseenden. Man bör i detta sammanhang icke förbise, att socialvården är ny och att den alltjämt i betydande omfattning måste arbeta med icke specialutbildad personal, för vilken den moderna uppfattningen om socialvårdsarbetet, såsom en verksamhet till medborgarnas hjälp och bistånd, icke helt hunnit tränga igenom. Man kan därför räkna med en fortgående förbättring i samma mån som den äldre uppfattningen och inställningen rörande socialvården försvagas och försvinner genom ökad användning av specialutbildad arbetskraft och därmed ökat inflytande för denna.

Socialstyrelsen kan sålunda icke finna en utredning i det i motionerna angivna syftet vara särskilt angelägen för socialvårdens vidkommande. Styrelsen har emellertid å andra sidan icke någon anledning att motsätta sig en sådan utredning, varvid styrelsen utgår från att ovan hävdade synpunkter rörande socialvårdsorganens behov av uppgifter av olika slag skola vinna tillbörligt beaktande.

Särskilt yttrande har avgivits av *byråchefen i socialstyrelsen von Hofsten*, vilken anfört:

Styrelsens majoritet har enligt min mening i sitt yttrande alltför mycket tryckt på socialvårdens behov av upplysningar om sitt klientel. I fråga om nykterhetsvårdens organ uttalas sålunda, att de behöva »tillgång till upplysningar om brott och förseelser av alla slag rörande sina klienter». Ehuru det för socialvårdstjänstemännen ter sig naturligt att kräva dylika fullständiga upplysningar, måste dock detta krav — på sätt motionärerna framhållit — vägas mot den skada, som ett alltför nitiskt registrerande kan åstadkomma. Enligt min mening kan det väl övervägas att begränsa de socialvårdande organens möjligheter att erhålla upplysningar om sådana mindre förseelser, som i vart fall efter en viss tid icke böra få belasta de personer som begått dem. Jag kan följaktligen icke instämma i styrelsens uttalande, att en utredning i det i motionerna angivna syftet icke skulle vara särskilt angelägen för socialvårdens vidkommande.

Riksbanken erinrar om den banken och dess ordsombud i 7 § lagen om socialregister tillerkända rätten till uppgifter ur registret vid behandlingen av fråga om statligt bosättningslån samt anför:

Sådana lån lämnas utan krav på säkerhet. Prövningen av hithörande låneärenden måste därför föregås av en noggrann undersökning av lånesökandenas skötsamhet, redbarhet m. m. Härvid inhämta ombuden uppgifter från socialregistret bl. a. beträffande de anteckningar, som må hava införts i registret angående lånesökande ådömt straff för brott samt tidpunkten härför. Dessa uppgifter skola av ortsombuden behandlas strängt konfidentiellt och äro inom riksbanken att betrakta såsom hemliga. I de talrika fall, där ombuden icke kunna lita till egen personkännedom, torde det tillämpade förfaringssättet ha varit det för lånesökandenas befogade intressen mest riskfria och ägnat att tillgodose de krav på diskretion de böra hava rätt till. Det må tilläggas att om det brottsliga förfarandet antingen ligger relativt långt tillbaka i tiden eller brottet kan skyllas på lånesökandens ungdom, lån pålag beviljas om i övrigt förutsättningar härför föreligga.

Enligt vad som inhämtats erhålla emellertid de, som föra socialregistren, sedan någon månad tillbaka icke längre del av tidningen Polisunderrättelser. De kunna följaktligen icke komplettera tidigare förefintliga anteckningar i förevarande hänseenden. För riksbanken komma därigenom de uppgifter, som riksbanken erhåller ur socialregistren, icke att få tillnärmelsevis samma betydelse som hittills.

Direktionen har icke något att erinra mot att en utredning kommer till stånd efter de i motionerna angivna riktlinjerna. Med hänsyn till vad ovan anförts vill emellertid direktionen redan nu framhålla, att åtgärder, som betaga riksbanken och dess ortsombud möjligheten att — genom utdrag ur socialregistret eller eventuellt på annat sätt — få uppgifter av här avsedd art beträffande lånesökandes vandel, komma att avsevärt försvåra behandlingen av bosättningslåneärendena och kunna i vissa fall vara till men även för de lånesökande själva.

Styrelsen för *Svenska landskommunernas förbund* yttrar i förevarande hänseende:

Så långt styrelsen och förbundets centralbyrå ha sig bekant förekommer i landskommunernas socialregister ingen opåkallad registrering av brott och förseelser. I detta sammanhang kan dock styrelsen icke underlåta att som sin mening framhålla att lagen om socialregister kan tagas som ett exempel på myndigheternas övertro på registrering. I de många små förvaltningsenheterna ha socialregistren icke fyllt avsedd funktion; det har varit fråga om noteringar — ofta långt i efterhand — av för de kommunala myndigheterna väl kända förhållanden.

Utlänningskommissionens kontrollregister.

Föreskrifter angående ifrågavarande registers förande synas icke vara meddelade i allmän författning.

Kommissionen har i yttrande över motionerna redogjort för registreringen i kontrollregistret och i anslutning därtill anfört vissa synpunkter. Kommissionen yttrar:

I detta register, som närmast har karaktären av ett hjälpregister till kommissionens i registerform ordnade centraldiarium, sammanföras till kommissionen inkommande uppgifter om bland annat lagöverträdelser, som begåtts av utlänningar, vilka vistats eller vistas i landet. Uppgifter till registret insändas till kommissionen jämlikt stadgandena i 48 och 49 §§ utlännings-

kungörelsen. Enligt den förstnämnda paragrafen åligger det länsstyrelse och polismyndighet att ofördröjligen till utlänningskommissionen anmäla sådan omständighet beträffande utlännning, som kan antagas vara av betydelse vid prövning av fråga om uppehållstillstånd för denne. Åklagare, som beslutat om åtal mot utlännning, skall så snart ske kan till kommissionen insända anmälan om åtalet samt om utgången av målet. Domstol eller häktningssmyndighet, som beslutat om häktning av utlännning, skall så snart ske kan till kommissionen insända anmälan därom. Sådan anmälan skall av kommissionen ofördröjligen översändas till utrikesdepartementet. Enligt den sistnämnda paragrafen skall anmälan, som i 48 § sägs, om möjligt innehålla uppgift om utlännings fullständiga namn, yrke eller titel, födelsetid, födelseort, nationalitet, hemort och vistelseort samt, där fråga är om brott eller förseelse av utlännings, brottets eller förseelsens art och tiden för dess begående. Nu nämnda uppgifter införes som ovan sagts i kontrollregistret, vilket så gott som uteslutande användes för kommissionens interna arbete. Det enda mera regelmässiga undantag då uppgifter lämnas ur registret så att säga utanför kommissionen är då polismyndigheten vid förfrågan erhåller dylika uppgifter.

I enstaka fall erhålla även utrikesdepartementet och försvarsstaben på begäran upplysningar om vad registret innehåller beträffande viss utlännings. För fullständighetens skull bör nämnas, att förundersökare vid vissa tillfällen anhålla om upplysningar ur registret. Jämlikt Kungl. Maj:ts cirkulär den 15 juni 1945 (nr 318) till statliga myndigheter angående utlännings anställande i statens tjänst åligger det bland annat statlig myndighet, som efter den 30 juni 1945 ämnar anställa utlännings, att samråda med statens utlänningskommission, innan utlännings anställs. I de fall då utlänningskommissionen i sitt kontrollregister har någon för utlännings belastande uppgift av mera allvarlig art, meddelas vederbörande myndighet, att kommissionen icke kan tillstyrka, att utlännings anställs. Endast i absoluta undantagsfall lämnas en redogörelse om anledningen till kommissionens ställningstagande.

Då uppgiften att skydda landet från kriminella, asociala och andra utlännings, vilkas vistelse inom riket kan anses från det allmännas synpunkt farlig eller skadlig, ingår som ett viktigt led i utlänningspolitikens handhavande, torde redan nu kunna sägas, att kommissionen för sitt eget dagliga arbete har ett oavvisligt behov av tillgång till uppgifterna i kontrollregistret. Av det ovan sagda framgår vidare, att dessa uppgifter icke äro åtkomliga för obehöriga.

Registrering av underlydande personals förseelser i tjänsten.

Ovan har redogjorts för den registrering av underordnad personals förseelser, som sker inom försvarsmakten och tullverket.

Även inom andra verk registreras personalens brott och förseelser.

Hos *kungl. järnvägsstyrelsen* föres sålunda med stöd av 15 § disciplinstadgan vid statens järnvägar ett särskilt register över förbrytelser i tjänsten. Registret föres enligt kortsystem och skall förvaras under lås. Anteckningarna skola, sedan viss, efter förbrytelstens svårighetsgrad varierande tid förflutit, avskrivas ur registret. Registreringen är dubbel, i det att registret föres dels å byrå eller kontor inom järnvägsstyrelsen dels hos distriktschef, sektionsföreståndare, verkstadsföreståndare och förrådsintendent. Delta regist-

ringssystem har avlöst ett äldre system, som inneburit att förevarande uppgifter antecknats å tjänstemännens personalkort. Ändringen har föranletts av framställning från personalen.

I *postverket* åligger det jämlikt 22 § 1 mom. d) i den för generalpoststyrelsen den 11 juni 1938 utfärdade arbetsordningen byrådirektören och ombudsmannen att föra straffregister. Vid sidan av den centrala registreringen i detta register brukar anteckning om förseelser göras å vederbörandes personalhandlingar, vilka förvaras av direktionerna i respektive distrikt.

För *telegrafverkets* del finnas icke särskilda föreskrifter om registrering av personalens förbrytelser. Sådan sker centralt å telegrafstyrelsens kansli-byrå. Vidare torde vederbörande distriktschefer göra vissa anteckningar av ifrågavarande slag.

Samtliga ifrågavarande register äro *sekretesskyddade* genom 11 § tredje stycket lagen om rätt att utbekomma allmänna handlingar, vari stadgas att uppgifter och anteckningar i registret icke må utlämnas i annat fall eller annan ordning än Kungl. Maj:t bestämmer.

Utskottet.

Den registrering av brott och förseelser, som för närvarande äger rum, har såväl i motionerna som i åtskilliga yttranden utsatts för kritik. I huvudsak går kritiken ut på att registreringen fått för stor omfattning och att erforderlig sekretess icke iakttages. Det har framhållits, att registreringen kunde skada de därav berörda och motverka skyddsarbetet bland de lagförda. En allmän omprövning av registreringsbehovet kräves. Särskilt har man vänt sig mot brottsregistreringen i tidningen Polisunderrättelser samt i socialregistren och de nykterhetsvårdande organens register. Även beträffande allmänna straffregistret framföras reformkrav. Myndigheter, som direkt eller indirekt äro ansvariga för vissa register, hava lämnat uppslag till förändringar i motionernas syfte. Å andra sidan har, särskilt beträffande Polisunderrättelser, socialregistren och de nykterhetsvårdande organens register, hävdats, att inskränkningar i registreringen skulle skada viktiga allmänna intressen.

Enligt utskottets mening är kritiken mot registreringsväsendet i många hänseenden välgrundad. Registren hava tillkommit vid skilda tidpunkter och för att tillgodose olika ändamål. Detta har medfört en anmärkningsvärd oenhetlighet. Beträffande vissa register har det sålunda ansetts påkallat att i lag uppdraga bestämda och tämligen snäva gränser för registreringen. I andra fall åter sker registrering på grundval av allmänt hållna direktiv eller till och med utan stöd av allmän författning. De registrerades intresse av sekretess har tillgodosetts i växlande utsträckning. Härvid bör beaktas, att samma brottsliga gärning ofta antecknas i ett flertal register. De stränga sekretessbestämmelser, som gälla för exempelvis straffre-

gistret, innebära icke garanti för att en där antecknad gärning icke genom annat register kommer till utomståendes kännedom.

Beträffande registreringens omfattning synes man i likhet med motionärerna kunna göra gällande, att registrering i många fall sker utan bärande skäl. Utskottet vill exempelvis ifrågasätta om den omfattande brottsregistreringen i socialregistren är nödvändig. Anmärkningsvärd är också den registrering av frihetsstraff, som blivit en följd av fångvårdsmyndigheternas skyldighet att lämna kontrollstyrelsen och truppregistreringsmyndigheterna besked om intagna. I detta sammanhang må framhållas att flertalet registeranteckningar kvarstå under den registrerades livstid. Det kan med skäl ifrågasättas, om detta är påkallat.

Mot åtskillig registrering torde vidare kunna anmärkas, att den gjorts tillgänglig för en alltför stor krets av funktionärer. Så lärer fallet vara med Polisunderrättelser och socialregistren. Sekretessskyddet mot utomstående är icke heller alltid tillräckligt. Det förekommer, såsom beträffande generaltullstyrelsens straffregister, att dylikt skydd alldeles saknas. Redan den omständigheten att samma gärning antecknas i ett flertal olika register kan innebära viss fara för att gärningen kommer till obehörigas kännedom.

Det sagda torde giva vid handen, att en översyn av gällande bestämmelser på förevarande område är påkallad. Vid denna översyn bör huvudvikten ligga på att undersöka i vad mån registreringen av brott och förseelser kan inskränkas. Viktigt torde även vara att avhjälpa bristerna i sekretessskyddet. Förefintliga möjligheter till rationalisering av registreringsverksamheten böra tillvaratagas.

Vissa av här ifrågasvarande register äro redan föremål för omprövning. Så är fallet med de militära straffregistren. De nykterhetsvårdande myndigheternas registerväsende torde tagas upp till behandling i anslutning till arbetet på reformering av rusdryckslagstiftningen. Mycket synes vara att vinna genom att bearbeta de uppslag, som kommit fram under remissbehandlingen. Möjligen kan det visa sig lämpligt att vissa kommittéer, som arbeta på närliggande områden, upptaga frågor om brottsregistrering till prövning. Inom utskottet har, under hänvisning till de nu antydda möjligheterna, uttalats, att en central utredning av förevarande frågekomplex icke vore nödvändig. Häremot har framförts, att det borde centralt bedömas, vilken registrering som skäligen skulle följa på olika lagöverträdelser. Till stöd för en central utredning har jämväl uttalats, att sekretessskyddet och rätten till uppgifter ur registren borde regleras enhetligt. Utskottet, som finner uppenbart att en central ledning av utredningsarbetet under alla förhållanden kommer att visa sig nödvändig, har icke velat taga ställning till frågan huru översynen på förevarande område bör ske. Denna frågas avgörande torde tillkomma Kungl. Maj:t.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motioner I: 3 och II: 13, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om över-

syn av gällande bestämmelser angående registrering av brott och förseelser.

Stockholm den 16 juni 1948.

På första lagutskottets vägnar:

AXEL LINDQVIST.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Lodenius, Krügel, Ekströmer*, fru Sjöström-Bengtsson*, herrar Göransson* och Arrhén*;

från andra kammaren: herrar Lindqvist, Gezelius*, Hedlund i Östersund, Olsson i Mellerud, Berg, Lindberg*, Gustafsson i Lekåsa och Antby.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
